PROSVETNI DELAVEC

LIST DELAVCEV V VZGOJNOIZOBRAŽEVALNIH ZAVODIH

LJUBLJANA
4. DECEMBRA 1969
LETO XX
ŠT. 20

VEČ ZELENE LUČI
za vzgojno komponento!

Če je nešolnikom zbledelo v spominu akcijsko geslo letošnjega Tedna otroka, ki je kot dogodek resda že v preteklosti, upam, da ga vsaj pedagoški delavci še nosimo v zavesti, saj ga je narekovala nič več prikrivana nuja na tistem področju življenja, ki je najbolj občutljivo: Usposobite kadre za varstvo in vzgojo otrok!

Na naša pedagoška ušesa bije iz tega poziva zaznaven, četudi nenapisan SOS, zakaj stiska, ki jo preživlja naša vzgoja, je milo rečeno huda, v prihodnje bi se pa utegnila še stopnjevati do katastrofalnosti. Nemara se bo ta zadnja beseda komu zdela neumestno zapisana ali vsaj pesimistična, toda prepričan sem, da bi zgubila skoraj vso navidezno ostrino, če bi okrog naših lastnih spoznanj mogli zgostiti še neštete ugotovive delavcev strokovnih služb, ki so se dolžni poklicno ukvarjati z vsestransko problematiko šolske mladine.

Akutnemu pomanjkanju varstvenih prostorov in vzgojiteljev, ki botruje nemajhnemu odstotku nenehno naraščajočega števila neuravnovešenih otrok, begavčkov, potepuhov in prestopnikov, se pridružuje še dejstvo, da naša šola žal postaja vse bolj izrazita posredovalnica znanja, vzgojna komponenta njenega dela pa čedalje vidneje slabi, kakor vojak, ki so mu odpovedale noge.

Rdeči semafor nas kliče k iskanju nujnih in hitrih rešitev, da bi omilili že povzročeno škodo in kolikor mogoče preprečili novo. Denarna sredstva za gradnjo šolsko varstvenih prostorov se prej ali slej nedvomno najdejo, vse teže pa bo pričarati potrebno število kvalitetnih pedagoških delavcev, ki bi v sedanjih razmerah znali napraviti vsaj začetni pedagoški čudež.

Kakor je povpraševanje po šolsko varstvenih ustanovah logična posledica večanja naše gospodarske ekspanzivnosti (zadnja statistika pravi, da je zaposlenih že 6% naših žena in mater), tako je širjenje spoznavnega obzorja vedoželjnih otrok tudi logična posledica pospešenega razvoja znanosti in tehnike. Šola je bila zmeraj transmisijsko kolo v poganjajočem mehanizmu vsesplošnega napredka, a v zadnjem času postaja tanjena vloga v določenem smislu tragična: v hitrostnem teku vse bolj vabljivega posredovanja ni več zmožna iz polnih pljuč tudi enakovredno vzgajati.

Blesteče obdobje elektronike in splošne tehnike z vsemi fantastičnimi dosežki nas (zlasti po zmagovitem prodoru v vesolje) vse tako šokantno prevzema, da smo postali nekakšen medij tega fenomena, pozabljajoč na osnovno in večno obvezno poslanstvo — humanizem. Nadvse simptomatično zveni filmsko filozofska opredelitev italijanskega režiserja Felinija, ki pravi: Današnji svet, ki se je dokončno iztrgal iz humanistične orbite in se lansiral v tehnološko orbito, se poslavlja od davne preteklosti, ki bo v prihodnosti vedno bolj bledela in bo čez nekaj stoletij samo še senca, kot so danes predzgodovinske kulture...

Tudi na straneh tega lista smo nedavno brali hvalospev avtomatizaciji umskega dela in prodiranju matematičnosti v humanistične vede. — Na ves glas naj poudarim, da nimam nič proti uveljavljanju matematičnega mišljenja kot osnovnega gibala za lažje in hitrejše obvladovanje življenjskih nalog in na poti nadaljnjega osveščanja ČLOVEKA v nas. Tudi ne morem imeti nič proti, da se humanistične vede kot znanstvene discipline umikajo eksaktnim matematično naravoslovnim, toda le v smislu dominantnosti, nič več. Ne morem se pa sprijazniti s prognozo, ki jo omogočajo slutiti pojavi, ki nas obkrožajo.

Sodobni učitelj se mi zdi pahnjen pred dilemo, ki ga notranje razdvaja in hromi: kakšno osebnost naj oblikuje v zavesti svojih učencev, zakaj sodobna filozofija bivanja ga nenehno postavlja pred protislovno dvojnost pojmovanja stehniziranega človeka v sodobnem svetu: na eni strani klasična podoba z vrednotenjem in spoštovanjem neporušljivo veljavnih norm, na drugi pa nova gledanja in merila, ki razveljavljajo in izničujejo to, kar je veljalo še včeraj.

Človeku, ki se ponaša z obilnim znanjem, današnja družba vse laže in raje spregleduje kakršnekoli odklone od moralnoetičnih norm v imenu rešpektiranja njegovega znanja! Kaj ne bo tak človek skoraj zanesljivo znova grešil? Kakšen paradoks... Matematičnost in tehnizacija življenja postajata smerokaza naše prihodnosti, toda kakšne? Ali tak koncept prihodnosti, ki se je — vsaj med besedami — odrekel humanizmu kot človeškemu odnosu, more človeštvu zagotavljati resnično srečo in rešitev iz brezdušja, v katero se pogreza?

Humanizem kot človečnost z najglobljim spoštovanjem osebne svobode in človeškega dostojanstva bi moral ostati centralna točka pozornosti v splošni kulturi, še prav posebej pa na področju celotne vzgoje. Nikakor ne bi smeli dovoliti, da naša mladina ob vsem, kar jo pozitivnga obkroža, nenaravno hiti dozorevati v anarhistično dekadentno brezmiselnost nekakega antiživljenja, kar me grozljivo spominja na neobrzdano naglo rast zločeste rakaste tvorbe pri bolniku, ki se tega niti ne zaveda.

Osebno sem povsem prepričan, da bi bila delna redukcija snovi v naših programih (o katerih je pogosto slišati glasove iz javnosti, da so prenapeti, nedavno na pr. iz obč. skupščine Ljubljana-Šiška) neprimerno plodonosnejša od natrpavanja z znanjem, če bi tako pridobljeni čas resnično in temeljito izkoriščali za delo na vzgojni komponenti, ki je zdaj žal bolj leporečna, čeprav dobro mišljena sestavina podrobnih načrtov. Vzgojenost, tj. notranja izoblikovanost in pripravljenost za vključitev v delovno družbo mora nujno postati rezultanta vsega našega učnovzgojnega dela.

Razume se, da pri vsem tem ne gre pozabiti na neizogibni delež domače vzgoje, katerega razmerje se v trikotniku pedagog — učenec — starši tudi v prihodnje ne more bistveno spremeniti. Če rastejo naloge pedagogov, raste tudi nujna potreba po sodelovanju staršev, saj njihove specifične vloge v tem trikotniku ne more nadomestiti noben pedagog v šoli ali varstvu, pa če bi se otroku še tako posvečal. Toda o sodelovanju staršev v spremenjenih socialnih razmerah bi bila potrebna posebna razprava na drugem mestu.

Če učenca primerjamo z mešalcem tonov v RTV, bomo radi priznali, da se v mešalni mizi njegovih spoznavnih vrednot neizprosno zrcali tudi kakovost prizadevanj naše poklicne vzgoje. Vsak odklon v zakulisje zanemarjanja zaznamuje kot praznino, ki jo bo ob prvi priložnosti zapolnilo nekaj slučajnega, lahko tudi nekaj, kar utegne usodno popačiti njegov razvoj.

Akcijsko geslo, izraženo v uvodu, je torej dvignjen prst vsem delujočim in bodočim pedagogom, apel vsem odgovornim, da prižgo več zelene luči za vzgojno komponento našega dela, ki naj v blazni dirki sodobnosti skuša tako iskanemu znanju pripomoči do vrednejših učinkov v družbenih odnosih.

JANEZ LAMPIČ

TRETJI OBČNI ZBOR DRUŠTVA DEFEKTOLOGOV SLOVENIJE

Napredek tudi v posebnem šolstvu

— Nenehno je treba dokazovati, da so sredstva, ki jih vlagamo za potrebe usposabljanja razvojno prizadetih otrok, dobro naložena investicija in da pomeni vsako zmanjševanje kvantitetnega in kvalitetnega dela drago in težko popravljivo škodo za našo družbo. Nadaljnji razvoj kakor tudi usoda posameznih ustanov je vendarle odvisna najprej od aktivizacije tistih, ki so najštevilneje zastopani na delovnih mestih v posebnem šolstvu. Prepogosto smo bili v naših zahtevah in potrebah preskromni, pa tudi prepasivni. Preveč smo se zanašali, da se bodo že sprejeti in s samo ustavo zagotovljeni pogoji za razvoj posebnega šolstva sami po sebi uredili...

Tako je poudaril v svojem poročilu Vojko Jagodič, predsednik društva defektologov Slovenije, ko je govoril o posebnem šolstvu v povojnem obdobju. In tako je tudi spodbujalo društvo svoje člane v kritičnem položaju, v kakršnem se je znašlo to šolstvo v obdobju gospodarske reforme. Napovedi o prihodnosti posebnega šolstva, ki je bilo v vsem povojnem obdobju še bolj zapostavljeno kot druga vzgojno-izobraževalna področja, tedaj niso bile najbolj obetajoče. Kategorizacija ni potekala načrtno, premalo je bilo strokovnih kadrov, pa tudi sam način financiranja zavodov še zdaleč ni bil spodbuden.

V tem času je postavilo društvo posebna izhodišča za izboljšanje materialnega položaja, ki ga je pozneje v glavnem uresničila skupnost posebnih šol in zavodov, postavili so konkretne delovne programe in jih kasneje tudi izvedli. Društvo je sodelovalo v razpravah o zakonu o izobraževalnih skupnostih in financiranju vzgoje in izobraževanja, v razpravah o zakonu o usposabljanju otrok in mladostnikov z motnjami v duševnem in telesnem razvoju, o tezah o razvoju sistema vzgoje in izobraževanja v SFRJ ter raznih izvršilnih predpisih, si prizadevalo, da se je povečal vpis na oddelek za specialne pedagoge na PA, se zavzemalo za uvajanje strokovnih služb v zavode, za boljšo kakovost dela in boljši materialni položaj.

Boljša kadrovska sestava, teamska obravnava otrok v posebnih šolah in zavodih, skratka, bolj kakovostno delo — je torej v precejšnji meri tudi zrcalo prizadevanj društva defektologov. Danes dela v vzgojnih zavodih že 27 socialnih delavcev in 13 psihologov, predvidevajo pa, da se bo njihovo število še povečalo. Sredstva za posebne šole in zavode so se v zadnjih štirih letih povečala za 150%, strokovni delavci na področju posebnega šolstva so materialno ustrezno nagrajeni, ker so dosežena in tudi deloma presežena poprečja osebnih dohodkov, predvidena po družbenem dogovoru.

V zadnjem času se je posebno razvila tudi založniška dejavnost na področju specialne pedagogike: Centralni odbor Saveza društava defektologa Jugoslavije je od 105 učbenikov, kolikor jih nameravajo izdati za vse kategorije posebnih šol in zavodov, izdal že 39 knjig, 8 jih je v tisku, 16 jih je pripravljenih za natis, 35 rokopisov je sestavljenih, 15 pa v pripravi.

Defektologe čaka v prihodnosti nedvomno še zelo veliko dela. O tem je govorila tudi razprava na tretjem občnem zboru društva, ki je bil 20. novembra v dvorani Kluba poslancev v Ljubljani. Člani posameznih sekcij so menili, da je premalo sodelovanja med defektologi različnih profilov. Mnogo problemov je takih, da bi jih bilo treba obravnavati na skupnih sestankih, aktivi strokovnih delavcev pa so strogo ločeni. Predstavniki posameznih sekcij so se zavzemali za to, da bi na ločenih teritorialnih območjih naše republike ustanovili podružnice društva defektologov. Socialni delavci in psihologi sicer aktivno sodelujejo v društvu, želijo pa take organizacijske oblike, da bi lahko z vseh področij skupaj razpravljali o defektoloških problemih.

Premalo znanstveno raziskovalnega dela

Obširen del razprave so posvetili defektologi tudi problematiki znanstveno raziskovalnega dela. Pri društvu defektologov je namreč ustanovljena posebna komisija, ki proučuje, kako bi se kar najbolje lotili znanstveno raziskovalnega dela na področju defektologije.

V razpravi o tem je sodeloval tudi dr. Bronislav Skaberne. Opozoril je, da je v naši republiki znanstveno raziskovalnega dela na področju defektologije še vse premalo. Imamo sicer pedagoški inštitut, ki opravlja raziskave na področju splošne pedagogike, kjer je nedvomno še zelo veliko nerešenih problemov — toda posebnega šolstva vseeno ne bi smeli tako zanemariti. V sestavu osebja, ki dela v pedagoškem inštitutu, naj bi bil zaposlen tudi nekdo, ki bi se ukvarjal samo s problematiko posebnega šolstva, ki bi organiziral raziskave in tako privabil k delu strokovnjake-praktike s področja posebnega šolstva. Nato je dr. Skaberne pozval predvsem diplomante visoke defektološke šole v Zagrebu, »naj se ne zapro v slonokoščeni stolp svojega poklica«, temveč da so prav oni tisti, ki bi morali prispevati k temu, da bi se znanstveno raziskovalno delo na področju posebnega šolstva premaknilo za korak dalje. — Poglejmo še, kako je s strokovno literaturo! Govorimo sicer o uspehih na področju založništva in poudarjamo, kolikšno delo je opravil Savez društava defektologov Jugoslavije v Beogradu pri izdajanju učbenikov in priročnikov — ob vsem tem pa ne opazimo, da je povpraševanje mnogo manjše od ponudbe. Strokovne knjige kupujejo po večini samo ustanove, in sicer po en izvod, pa še ta ostane ponavadi v knjižnici. Dolžnost vseh pa je, da se vsak dan tudi sami strokovno usposabljamo.

O znanstveno raziskovalnem delu je govorila tudi prof. Marija Lipužičeva. Povedala je, da je komisija storila sicer že marsikaj, da bi potekalo to delo bolj načrtno in organizirano — resnica pa je, da bi moral imeti strokovnjak, ki bi vodil tovrstno delo na pedagoškem inštitutu, znanstveno habilitacijo. Komisija je tudi že pripravila seznam znanstvenih projektov, razmišljali so o tem, kakšen naj bi bil prioritetni red nalog znanstveno raziskovalnega dela in kdo naj bi pri tem sodeloval. — Kljub vsemu ugotavljamo — je dejala M. Lipužičeva — da smo usposobljeni za tako delo, vemo pa tudi, kakšne metode naj pri tem uporabimo. Še pred nekaj leti bi bila morda taka zamisel utopična, danes pa je postala le uresničljiva: raziskav se lahko lotimo teamsko, s pomočjo številnih praktikov, ki imajo bogate izkušnje in teoretično znanje.

Poročali bi lahko še o mnogih zanimivostih s tretjega občnega zbora društva, eno pa je gotovo: da je bila razprava bogata in taka, da bi jo z veseljem poslušalo še več udeležencev. Občnega zbora so se tokrat udeležili predvsem delegati, ki so ob koncu izvolili člane republiškega in nadzornega odbora društva in predlagali način izbire delegatov za tretji kongres defektologov Jugoslavije, ki bo prihodnje leto v juniju.

M. Kunej

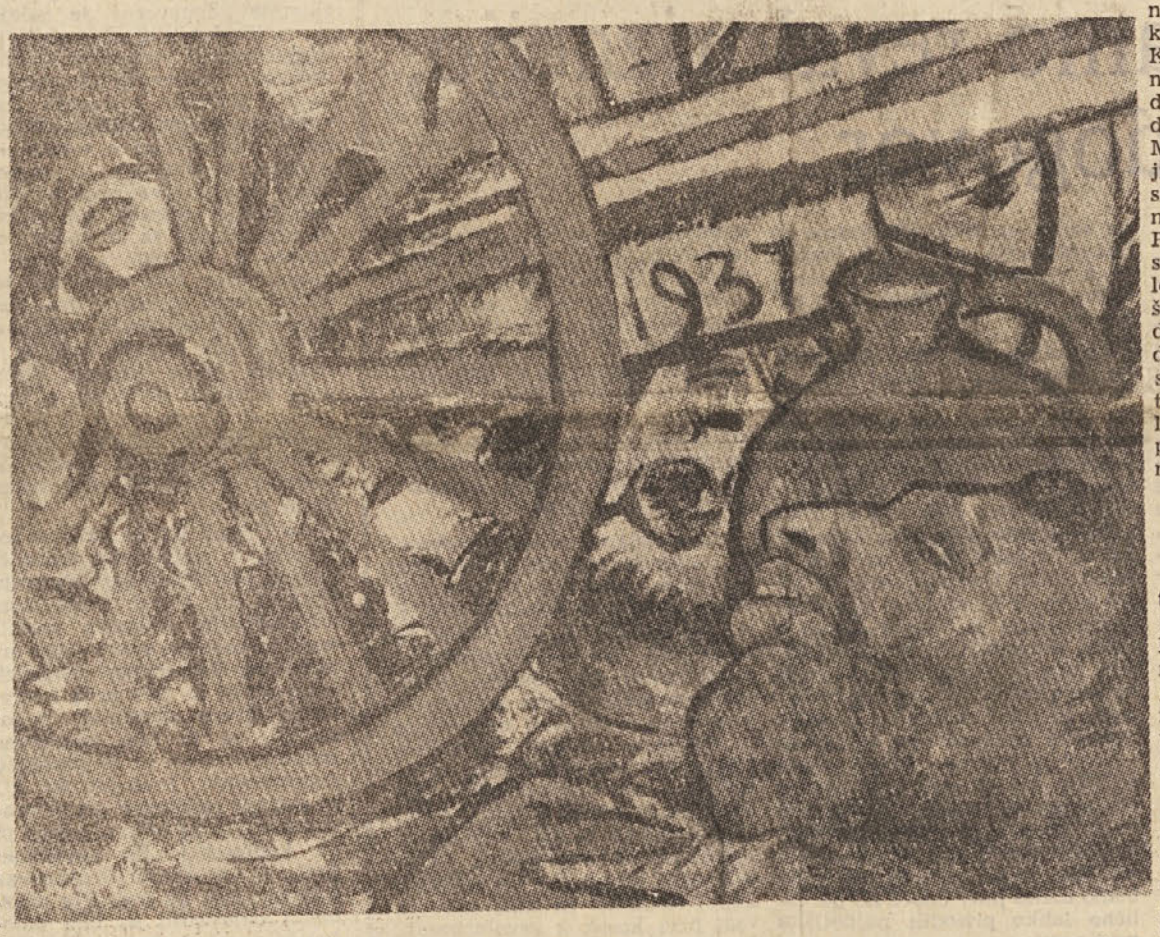

Z razstave Angažirana umetnost v Jugoslaviji 1919—1969 v Slovenj Gradcu: Vojo Dimitrijević: Španija 1937. — Takrat Španija, nato Koreja, danes Vietnam, jutri...

OCENJEVANJE VEDENJA

Predlagamo revalorizacijo, dogovor...

Namenoma sem zapisal v naslovu dve besedi, ki sta dandanašnji pogosti v slovenskih družbenih prizadevanjih zadnjega časa, aktualni sta — zapisal sem ju zato, da bi opozoril na aktualnost zadeve (kdo ve, če se nisem zmotil in besedi prav zaradi pogostnosti, obrabljenosti, ne bosta dovolj učinkovali!), opozoril bi rad na aktualnost zadeve, ki ji po moji sodbi posvečamo premalo pozornosti; nemara spričo dejstva, da se naše sile izčrpavajo ob drugih problemih, ki bi smeli biti v naših prizadevanjih le obrobni, nemara predvsem sindikalistični, ki pa so živi in nas odvračajo od vsega tistega, s čimer bi se morali kot pedagoški delavci predvsem ukvarjati.

Gre za to — če grem kar in medias res — da smo lestvico predpisanih ocen, s katerimi izrekamo mnenje o karakternih (moralnih) potezah mladega človega v šoli, v teku časa povsem razvrednotili.

Od novih predpisov s tem v zvezi, ki so izšli letos poleti, smo pričakovali kaj več, kot smo dobili. Nemara pa je bilo napak pričakovati kaj več, saj zakonski predpis navsezadnje nikoli ne more povedati vsega, in zato je potrebno, da se, izhajajoč iz zakonskega določila, sami dogovarjamo in dogovorimo in tako na nek način osveščamo in osvestimo.

Po naših zbornicah — vsaj povsod tam, kjer so ocenjevanje vedenja občutili kot resno in odgovorno početje, s tem v zvezi pa kot pedagoški problem, h kateremu je treba nenehno pristopati tvorno — so se pedagoški kolektivi često znašli v zadregi. Učencu, dijaku je bilo treba zapisati v vedenju prav dobro, dobro — ne bom govoril o razmeroma redkih skrajnostih, ko je bilo pač treba zapisati tudi zadovoljivo in nezadovoljivo — pa so se znašli v zadregi zaradi različnih stališč, in prihajalo je ponavadi do razrešitve po najlažji poti. Enostavno zato, ker si često nismo bili v svesti, kaj vse naj vključujemo, kateri elementi naj sestavljajo oceno iz vedenja. Včasih — in ne tako poredkoma — je prihajalo do hudo enostranskih, celo smešnih odločitev: učenec, dijak, ki je po naravi nekoliko bolj temperamenten, zaradi tega tudi bolj odrezav, in ki si je upal povedati svoje mnenje na glas, direktno, je dobil oznako nedisciplinira-nosti ali celo predrznosti in to je odsevala njegova ocena iz vedenja. Ali pa smo pozabljali, da je živahnost posameznega oddelka vrednota, ki se jo da in jo je treba izkoristiti, da je živahnost torej plus, ne minus, pa smo često podolgo in počez ukrepali neustrezno. In še nečesa se vse premalo zavedamo in zato pogosto reagiramo napak, kadar ocenjujemo odnose mladi-stari, konkretneje v šoli: dijak — profesor; premalo se zavedamo dejstva, da ima današnja mladina svoj stil izpovedovanja v govoru, da se ta stil oblikuje v času in prostoru, da je ta stil drugačen od stila pred petdesetimi ali sto leti in da ga moramo sprejeti, ker nam nič drugega ne preostane. Ne gre za to, da bi brezbrižno dopuščali skrajnosti, ki se včasih pokažejo tudi kot grobosti; ne bi pa smeli biti toliko občutljivi, toliko tenki, imeti bi morali zato več posluha, takta, ne bi smeli v konfliktnih situacijah, ki se s tem v zvezi porajajo, reagirati užaljeno, avtoritativno v starem pedagoškem pomenu besede, pač pa pedagoško oblikujoče.

Problem ocenjevanja vedenja pa ima še druge dimenzije. Spričo neenakega reagiranja posameznih razrednikov na določene negativne, redkeje pozitivne (!) pojave v razredu, kar se običajno zrcali v ocenah iz vedenja, prihaja do sporov med razrednimi skupnostmi. In še: staršem je včasih morebitno slabšo učenčevo oceno iz vedenja nedopovedljivo težko razložiti. Toliko bolj, ker se kriteriji od šole do šole lahko bistveno razlikujejo. In se razlikujejo!

Novi predpis (pravilnik o ocenjevanju učencev v osnovnih in srednjih šolah, Ur. list SR Slovenije štev. 20/69) nam vendarle daje glede ocenjevanja vedenja trdnejšo orientacijo. V 4. členu tega pravilnika je zapisano: »Pri ocenjevanju učenčevega vedenja je treba upoštevati zlasti učenčevo prizadevanje pri delu, učenčev odnos do sošolcev, do tovarišev, do učiteljev in do drugih oseb, učenčev odnos do družbenega premoženja ter učenčevo vedenje v šoli in zunaj nje. Pomen in vpliv posameznih elementov na oceno iz učenčevega vedenja sta odvisna zlasti od učenčeve starostne stopnje.«

Najbrž ni slučaj, da je navedeno med elementi, ki naj sestavljajo učenčevo oceno iz vedenja, na prvem mestu **»učenčevo prizadevanje pri delu«**. In prav je tako. Saj je delo v naši družbi proklamirano kot vrednota med vrednotami! Resda — žal — dejansko še ni tako. **A oblikovanje poštenega odnosa do dela je po moji sodbi prvenstvena naloga našega vzgojno izobraževalnega sistema, bližnji konkreten vzgojni smoter med množico manj oprijemljivih in včasih kar abstraktnih vzgojnih smotrov.** Zato bo edino prav, če se bomo tega zavedali in to vključevali kot osrednji element pri oblikovanju učenčeve ocene iz vedenja. Za druge elemente sodim, da so v marsičem zaobseženi v tem prvem, da se sami oblikujejo ob oblikovanju tega prvega elementa oziroma principa.

Oporekam pa določilu istega pravilnika, ki v 5. členu določa naslednje: »Učenčevo vedenje ocenjuje razredni učiteljski zbor na predlog razrednika, pri razrednem pouku v osnovni šoli pa razredni učitelj. »Sodim namreč, da je možno in potrebno najbrž že na višji stopnji osnovne šole, vsekakor pa v srednji šoli, pri-

(Dalje na 2. strani)

Ne maramo ribe za miloščino, dajte nam trnek, da jih bomo sami lovili

21. in 22. novembra je bila 34. redna seja IO republiške izobraževalne skupnosti, to pot prvič izven Ljubljane — v Ormožu

SAMA ŽALOST JE V PESMI OTOŽNI...

Triglasno so zapeli učenci šole v Tomažu pri Ormožu. To je bila oblika zahvale izvršnemu odboru republiške izobraževalne skupnosti, ki je prevzela patronat nad 51 otroki, ki so doživeli usodno srečanje šolskega avtobusa z vlakom. Šolali jih bodo, dokler bodo študiral'

Brez velikih besed, s preprostim življenjskim dejanjem je bila dokazana potrebna solidarnost. Otroci so še vedno pod vtisom strašne nesreče, ki je terjala življenje petih izmed njih. Že hodijo v šolo tudi tisti, ki so potrebovali najresnejšo zdravniško skrb in nego. Plastične operacije so se zacelile. Zlomljene kosti so se zarasle. Tihi, skromni in delovni opravljajo spet svoje vsakdanje dolžnosti: zgodnje vstajanje, pomoč doma, dolga pot do avtobusa, vožnja, šola. Nato spet nazaj, v breg, kjer se jim delovni dan potegne pogosto, vse prepogosto do polnoči. Vsak dan enako vsakdanje in težko. Pa vendar: Prečuden cvet je v grapi črni...

Spomladi bodo zastavili lopate za novo šolo v Tomažu. Sedaj imajo pouk v treh stavbah. Pritličje matične šole je staro blizu 200 let. V eni učilnici so deske položene na zemljo. V razpokah je umazanija, ki je ni mogoče pomesti. Tu se redi mrčes. Kangle s kapnico in preprosti prenosni umivalniki so edino higiensko razkošje. Garderoba je v razredu. Na temnih, ozkih hodnikih se stiskajo na doma stesanih policah škornji in tu in tam par čevljev. Smo v deželi, kjer se cestni prah ob dežju raztopi v skoro neprehodno lepljivo blato. Učila se praše po odpisanih omarah. Šolski muzej bi jih upravičeno uvrstil v svojo zbirko, saj so to učila še iz avstroogrske in dobe okupacije.

Čas se je tu ustavil po prvi svetovni vojni. Ustavil tudi za 470 otrok iz 17 vasi, ki so rojeni v novi Jugoslaviji in so učenci šole v Tomažu: Leden jesenski veter brije iz panonske ravnice. Luna je že na nebu in cerkveni zvonik ponosno kaže v nebo. Šola je v senci. Zakril jo je razposajen oblak, ki je morda še pravkar plesal nad lepšimi šolami, kje, v kakšnem kraju z boljšimi in lepšimi pogoji. Morda je plesal nad marmornato šolo, stekleno šolo, o, o, o!

PODARITE NAM TRNEK!

V pogovoru članov IO RISK s predstavniki občine Ormož se je oglasil tudi zvezni poslanec — upravitelj šole iz Velike Nedelje Karel Koren. Ogledal si je vso Jugoslavijo. Iz globokega spoznanja je odklonil besedo »manj razviti«. Poudaril je besedo »nerazviti«. Takih predelov je v vsaki republiki nekaj. Za slovenske vemo končno tudi Slovenci. Tako območje je tudi ormoška občina. Prepričan je, da bi v teh krajih morala prevzeti šolstvo v roke republika. Ta področja potrebujejo najprej kadre, kadre, kadre. Sedanji vrstni red: tovarna-tržišče-kadri na takih področjih gospodarsko ni domišljen.

Predsednik občinske skupščine Franček Novak je gotovo izrazil prizadetost svojih občanov in vseh dotiranih občin, ko je dejal, da se žele sami razvijati. Ne želijo biti večno dotirani in večno beračiti.

»Za nas je žaljivo govorjenje o nesposobnosti. Visokokvalificirani kadri bi pri nas dobili v roke le kramp ter bi bili z njim zelo neuspešni. Človek z osnovnošolsko izobrazbo, pa je lahko zelo uspešen s pritiskom na gumb avtomatiziranega stroja,« je razmišljal. Morda je misel vendarle polovična in napol domišljena, a ogorčeni ponos je njena dragocena sestavina.

Misel o potrebi sistema avtomatičnega prelivanja bogastva iz razvitih na nerazvita področja se je vsilila tudi nam. Samo dotiranje šolstva takih krajev ne more rešiti.

TU BABICE NE BAJAJO

Dolgo se že nismo srečali s tolikšno prisrčno gostoljubnostjo kot v ormoški občini. Pokušali smo najslajša vina na svetu v najsodobnejši vinski kleti v Ormožu. Toda to je za razvoj teh krajev premalo in preveč. Premalo zaposlitve in preveč vina.

— Na tem območju izdela osnovno šolo 50 % otrok.

— V varstvo je zajetih okoli 3 % otrok.

— Za vstop v prvi razred je bilo po ugotovitvah vzgojne posvetovalnice v Mariboru nezadostno razvitih 56 % otrok.

— 1/3 učencev ima očete zaposlene izven domačega kraja.

Itd., itn. Tu mesari revščina, zaostalost, neprilagojenost. Študija Jožeta Kerenčiča je dokazala nesocializiranost otrok. Otroci ne znajo govoriti, ko pridejo v šolo. Babice tu ne utegnejo pripovedovati pravljic, saj stare in onemogle še vedno garajo na majhnih 3 ha velikih kmetijah. Mladina je bežala v industrijske centre. Sedaj ne beži več. Nima kam. Ostaja doma, neuka in nezaposlena, brez končane osnovne šole.

Narodni dohodek na prebivalca je 2930 din na prebivalca. To je takole najmanj 7000 manj od jugoslovanskega povprečja...

Ne, saj ni nevarnosti, da bi prebivalci teh krajev pomrli od lakote. Še daleč ne. Toda ti predeli so dajali našemu narodu že pomembne mislece, sedaj pa se duhovno siromašijo. To bo imelo prevelike posledice, četudi se že vnaprej odpovemo velikim duhovom iz teh krajev.

NOVO V STAREM

Občina Ormož je kljub težkim razmeram, v katerih životari, že uspešno sanirala nekaj svojih šol. Dogradili so k stari stavbi v Središču ob Dravi potreben trakt. Enako so razširili premajhno šolo v Miklavžu, ki je edina nova stavba v kraju. V Veliki Nedelji, kjer je ena najstarejših šol na Slovenskem, so povečali okna in opravili še druge izboljšave. Tudi šolo v Podgorcih in na Kogu so adaptirali. Vse te šole je občina gradila pod enakimi posojilnimi pogoji, kot veljajo za gospodarsko uspešne občine. Taka zagnanost je vredna pozornosti in podpore. »Dokler lahko človeku prepričano opišeš lepši jutrišnji dan, toliko časa je še vse prav,« mi je rekel upravnik ormoške vinske kleti. Ormoški občani še verjamejo v jutrišnji dan...

SKLEPI 24. SEJE V ORMOŽU

Ad. 1. — Patronat za 51 otrok iz Tomaža pri Ormožu, IO RISK bo poslal šoli tudi kinoprojektor.

Ad. 2. — Materialna sredstva v letu 1970 bodo razdeljena predvsem za modernizacijo pouka na najbolj potrebna območja.

Ad. 3. — V dijaških domovih obdržati nizko ceno oskrbnega dne.

Ad. 4. — Slovensko šolstvo bo postavilo v Čelincu na banjaluškem prizadetem področju montažno šolo, ki prenese 10. stopnjo potresa.

Ad. 5. — Večkrat bomo morali iti na teren!

JOŽA ZAGORC

Predlagamo revalorizacijo, dogovor...

(Nadaljevanje s 1. strani)

tegniti k ocenjevanju vedenja tudi oddelčne oziroma razredne skupnosti. Pač v smislu 3. alinee 1. člena pravilnika o načinu izvrševanja pravic in dolžnosti učencev osnovnih in srednjih šol ter o pohvalah, nagradah in drugih vzgojnih ukrepih (le čemu tako dolg in kompliciran naslov!); ta pravilnik je bil tudi objavljen v že citiranem uradnem listu, ki določa: osnovne in srednje šole zagotavljajo učencem, »da v okviru šolskih in razrednih skupnosti ter drugih njihovih organizacij obravnavajo vprašanja iz njihovega življenja in dela v šoli ter v zvezi s tem predlagajo rešitve teh vprašanj.«

Poskušali smo že tu in tam, bolj ali manj uspešno, ocenjevanje vedenja prenesti na raven razredne skupnosti. In menim, da bi moralo biti ocenjevanje vedenja predvsem zadeva razrednih skupnosti, seveda ob ustreznem razrednikovem vodenju razprave. Mladi ljudje si znajo in si upajo pogledati iz oči v oči. Razmišljanje in razpravljanje o njih samih v razredni skupnosti še kako lahko oblikuje človečnost, čut za kolektivnost in za celo vrsto tistih vrednot, ki jih v naši družbi, pa ne samo na področju vzgoje in izobraževanja, z velikimi črkami in z velikimi besedami deklariramo. Žal vse prečesto samo deklariramo.

Nekatere razredne skupnosti po naših šolah so se že poskusile spoprijeti s temi zadevami. Že večkrat po so mladi ljudje sami prišli do zaključka, zlasti ob primerjanju ocen iz vedenja z ocenami pri učnih predmetih, kjer je lestvica ista, od 5 do 1, da s tem ocenjevanjem vedenja nekaj ni v redu in da pri nas, v naših šolah tega ne jemljemo čisto zares in še, da to ni prav. Saj ocena dobro je vendar dobro z vsemi dimenzijami, ki jih ta pojem ima, in ocena prav dobro je vendar prav dobro in to je veliko, lepo — so sklepali. Posebne razredne skupnosti so se po tej — reči je treba — zdravi logiki odločile, da znižajo svoj nivo s prelepega slovenskega nivoja, ki je za vedenje malone »odlično«, na »prav dobro«, ali celo na »dobro). Enostavno zato, so rekli, da bomo oceno prav dobro ali pa odlično lahko prisodili najboljšim med nami.

Menim, da se takemu zaključku ne da resno upirati. Problem pa nastane, če enakega postopka nimajo drugi razredi in oddelki na šoli, in še večji, če gre učenec, dijak s tako pridobljeno dobro ali prav dobro oceno iz vedenja na drugo šolo. Saj se spričo ustaljenih, rekel bi zakrnelih pojmovanj često zgodi, da ga tam vprašajo: kaj pa je s teboj, kaj pa si storil? In vse to zato, ker se ne zavedamo, da mora pomeniti ocena dobro dejansko dobro, in ocena prav dobro odlično, dejansko prav dobro, odlično.

In zaradi vsega tega profesorji postojnske gimnazije predlagamo vsem osnovnim in srednjim šolam na Slovenskem DOGOVOR O REVALORIZACIJI OCEN IZ VEDENJA. Ne bi tu razpravljal o ustreznosti številčnega ocenjevanja vedenja, čeprav menim, da bi bilo prav tu dosti ustreznejše in nemara najlažje izvedljivo opisno ocenjevanje. PREDLAGAMO, DA BI SLOVENSKO POPREČJE OCEN IZ VEDENJA, KI JE NAJBRŽE BLIZU ODLIČNO, ZNIŽALI NA POPREČJE DOBRO ALI VSAJ NA POPREČJE PRAV DOBRO in tako naredili vsaj prvi korak k revalorizaciji. Prepričani smo, da naš predlog ne rešuje problema le formalistično, čeprav je morda na prvi pogled videti tako.

Predlagamo še, da bi učiteljski zbori o tem razpravljali in da bi razpravljali o tem na roditeljskih sestankih in v razrednih skupnostih, svoja stališča pa sporočali Prosvetnemu delavcu, ki bi imel še pred polletjem tega šolskega leta možnost narediti povzetek stališč in izluščiti podobo dogovora. Saj bo neizogibno o morebitnem dogovoru obvestiti tudi širšo javnost.

Silvo Fatur

Male šole danes in jutri

V okviru novosadske mednarodne razstave »Otrok v svetu« je bilo organiziranih tudi več srečanj strokovnjakov. Mariborski udeleženci — vzgojiteljice iz otroških vrtcev in drugi so se udeležili posvetovanja o vrednosti in pomenu tim. malih šol.

V času, ko lahko pri nas vključimo v otroške vrtce le 10 odstotkov vseh predšolskih otrok, zadnja leta intenzivno iščemo primerne oblike varstva in vzgoje, ki bi tak primanjkljaj vsaj nekoliko ublažile. Zadnja štiri leta so se male šole zelo razširile. Svoj obstoj so opravičile, strokovnjaki pa jim želijo znanstveno pomagati, preveriti njihovo vrednost in dvigniti kvaliteto vzgojnega dela.

V Sloveniji je bilo leta 1965 vključenih v male šole 1,6 % otrok, leta 1966 17,4 %, leta 1967 37,1 %, leta 1968 pa 50 % otrok.

Za letošnje leto podatki še niso točno zbrani, najbrž pa presegajo polovico vseh otrok, ki so letos prvič prestopili šolski prag.

Praktiki so doslej opisno ocenjevali vrednost malih šol in večji uspeh v šoli pri otrocih, ki so ali niso obiskovali malo šolo ali otroški vrtec. V Novem Sadu so predstavniki fakultete za psihologijo (dr. Ivan Tolič), Zavoda za šolstvo SRS (Anica Dolanc) in Pedagoškega inštituta (Nuša Kolar) poročali o rezultatih raziskav, v katerih so želeli z znanstvenimi metodami preveriti vrednost malih šol.

Ob primerno postavljenem programu (enoleten in skrajšan program je natančno opisala A. Dolanc), ki ga dosledno izvajajo primerno usposobljene vzgojiteljice, se zrelost otrok po končani mali šoli pomembno dvigne.

Svetle strani malih šol so poleg učinka pri otrocih (skrajšan čas uvajanja v šoli, boljši uspehi, eliminirana zavrtost) še povečan interes staršev za predšolsko vzgojo in strokovno izpopolnjevanje dela v predšolskih ustanovah. Med temne strani pa lahko prištejemo sam naziv »šola«, ki ni povsem primeren, neurejeno financiranje, skrajšane programe in še neizdelane metode dela.

Vendar bi bil napačen zaključek, da je možno z [illegible] sečnim programam male šole nadoknaditi zamujeno iz cele predšolske dobe. Otrokove sposobnosti se najhitreje razvijajo v prvih letih življenja, v sedmem letu lahko bolj vplivamo na otrokovo uspešno izrabljanje lastnih sposobnosti, na uspešnejše vključevanje otroka v skupinsko delo, na večjo motivacijo in navdušenje za šolsko delo, večjo samostojnost, zadovoljstvo in ugodno počutje otrok, staršev in učiteljev.

Prispevek Maribora je v diskusiji opozoril na pomembno učinkovanje predšolske vzgoje v otroškem vrtcu na zrelost za šolo ter poznejši uspeh v šoli. Otroci, ki so bili vključeni v otroški vrtec šele zadnje mesece pred začetkom šolanja, niso dosegli potrebne stopnje zrelosti v 38 %.

Otroci, ki so obiskovali otroški vrtec 1—2 leti, niso dosegli potrebne stopnje zrelosti le v 13 %. Otroci, ki pa so obiskovali otroški vrtec 3—4 leta, niso dosegli potrebne zrelosti za šolo le v 2 %.

Zaključek posvetovanja v Novem Sadu je enak ciljem in željam praktikov: v organizirano otroško varstvo v predšolski dobi moramo vključiti čim prej več naših otrok za več let in utrditi v vzgojno-varstvenih ustanovah kvalitetne programe dela.

T. K.

POPRAVEK

V 19. številki Prosvetnega delavca natisnjena prispevka November — mesec boja proti alkoholizmu in pa Nervozni otrok sta izšla brez podpisa avtorja. Napisal ju je naš stalni sodelavec VIATOR. Prosimo, da nam to oprosti.

Tudi ti bodo postali koristni člani človeške družbe... Slika je iz 3. številke Zbornika, ki ga izdaja Društvo za pomoč duševno nezadostno razvitim osebam Slovenije

IZ DEJAVNOSTI SINDIKATA

Poročilo o uresničevanju programa republiškega odbora in njegovih organov (septembra 1968 do septembra 1969)

(Nadaljevanje)

DRUŽBENI DOGOVOR O VREDNOTENJU DELA DRUŽBENIH DEJAVNOSTI TER UPRAVNIH IN PRAVOSODNIH ORGANOV

Organi RO sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije so na področju družbenega in samoupravnega dogovarjanja opravili obsežno delo, ki je le deloma razvidno iz tehle posameznih akcij:

— Republiški odbor je vložil zahtevek (oktober 1968) za sklenitev družbenega dogovora za področje visokega, osnovnega in srednjega šolstva, otroškega varstva, kulture, socialnega varstva, zdravstva in bančništva. (Pozneje je odbor umaknil zahtevo za področje bančništva, ker je bil sklenjen vsejugoslovanski dogovor.) Predsedniki pristojnih zborov skupščine SR Slovenije so določili poslance, ki vodijo dogovarjanje, republiški odbor pa je pripravil posebno gradivo ter nekaj osnutkov; na sestankih na izvršnem svetu in v skupščini pa so predstavniki RO podrobno obrazložili stališča in zahteve sindikata ter sodelovali pri oblikovanju rešitev. Postopki za sklenitev dogovorov še tečejo.

— Predsedniki občinskih in medobčinskih vodstev sindikata delavcev družbenih dejavnosti so na posebnih sestankih pod vodstvom predstavnikov RO ponovno razpravljali o vsebini in načinih družbenega in samoupravnega dogovarjanja v občinah. RO je pripravil tudi vzorčne pripomočke za družbene dogovore v občinah, in sicer o vrednotenju dela osnovnih šol in kulturnih zavodov. Doslej so družbene dogovore v posameznih občinah sklenili tudi že v formalni obliki (Koper, Kamnik), v večini pa so se o problematiki vrednotenja in o potrebnih akcijah pristojni dejavniki sicer dogovorili, vendar do podpisa formalnih dogovorov še ni prišlo.

— Organi RO so aktivno sodelovali v nadaljnjem teoretičnem in političnem razčiščevanju pomena in ciljev družbenega dogovarjanja, njegovih značilnosti in vsebine, ravni dogovarjanja itd. Pomemben prispevek v tej smeri je dala prva konferenca Zveze sindikatov Jugoslavije, ki je bila posvečena samoupravnemu in družbenemu dogovarjanju. Predstavniki RO so aktivno sodelovali pri pripravah gradiva za to konferenco in na konferenci. Za opredeljevanje o vprašanjih družbenega dogovarjanja na področju družbenih dejavnosti so bile odločujoče prav izkušnje in stališča sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije.

Svoj prispevek k vsejugoslovanski akciji za uveljavljanje družbenega dogovora so dajali predstavniki RO tudi na sejah centralnega odbora in njegovih organov. Centralni odbor je tudi sicer zelo populariziral izkušnje iz Slovenije, prevajal je vsa gradiva o družbenem in samoupravnem dogovarjanju ter jih pošiljal vodstvom v drugih republikah. Na pobudo centralnega odbora je v oktobru 1968 RO organiziral v Velenju dvodnevni posvet o družbenem in samoupravnem dogovarjanju glede na izkušnje SR Slovenije.

— RO in njegovi organi so neprestano spremljali materialne razmere družbenih in drugih dejavnosti na negospodarskem področju, uresničevanje sprejetih dogovorov in sanacijskih načrtov, uresničevanje sklenjenih dogovorov med tem sindikatom in republiško izobraževalno skupnostjo ter skladom SRS za pospeševanje kulturnih dejavnosti itd. Pri tem so se zelo aktivno vključevali v pripravljanje osnov in instrumentov ekonomske politike za leto 1969, zlasti za področje tim. splošne potrošnje. Svoja stališča so RO in njegovi organi sproti posredovali pristojnim organom. Precejšnjo dejavnost je RO razvil tudi v zvezi s tako imenovano imobilizacijo sredstev, ki bi se zaradi dinamične gospodarske rasti nabrala nad sprejetimi plani. Odločno je zagovarjal stališče, da teh sredstev družbenim dejavnostim ni mogoče odvzemati. Posebno pozornost je RO namenil tudi urejanju gmotnega položaja gledališč.

— V okvir družbenega dogovarjanja sodijo tudi akcije v zvezi s Katalogom nekaterih osnov in meril za vrednotenje dela v družbenih dejavnostih. (O tem posebej.)

— RO je nadalje razširil akcijo za sklenitev samoupravnih in družbenih dogovorov tudi na področje upravnih in pravosodnih organov.

— Po sprejetih ukrepih skupščine in Izvršnega sveta se gmotni položaj družbenih dejavnosti postopno izboljšuje. Kaže, da bodo prihodnje leto (to je zadnje leto predlaganega sanacijskega načrta) rešena temeljna vprašanja usklajevanja materialnega položaja delavcev v šolstvu, kulturi, zdravstvu in drugih družbenih dejavnosti z materialnim položajem ustreznih delavcev v gospodarstvu.

— Določeni pozitivni rezultati so bili vidni že v letu 1968 in v prvem polletju 1969, čeprav je bil efekt družbenih naporov na tem področju letos manjši zaradi splošnega visokega dviganja osebnih dohodkov v gospodarstvu in zaradi nadpoprečnega dviganja življenjskih stroškov. Nad splošnim gibanjem indeksa osebnih dohodkov, ki znaša v Sloveniji v prvem polletju 115, so indeksi osebnih dohodkov v osnovnem šolstvu (122), v višjem in visokem šolstvu (119), v znanosti (117) in v bankah ter zavarovalnicah (124). Ponovno zaostajanje za gospodarstvom pa se letos pojavlja v kulturi (za 4 %), v zdravstvu (za 8 %) in v službi družbenega knjigovodstva (za 2 %). Veljavnost teh podatkov seveda ne moremo razširiti na vse leto 1969, ker bodo ukrepi, ki so bili sprejeti ob koncu prvega polletja, prišli do izraza šele v drugem polletju.

Celotna sredstva negospodarskih organizacij so se v prvem polletju letos v primerjavi z enakimi obdobji lani povečala za 19 %, sredstva na žiro računih pa za 35 %. Pomembno je, da so se sredstva za materialne stroške v tem času povečala za 14 %, ne glede na to, da gre znatnejši del tega povečanja na račun povišanja cen.

Za ureditev materialnega položaja šolstva, kulture, zdravstva, socialnega varstva, notranjih zadev itd. bodo torej v letu 1970 potrebni še veliki družbeni napori.

— V vseh akcijah sindikata v zvezi z vrednotenjem dela družbenih dejavnosti in družbenim dogovorom, je **republiški odbor vedno upoštevalin se zavzemal za to, da bi obseg in kvaliteta opravljenega dela postala temeljno merilo vrednotenja.** Prav tako se je zavzemal za racionalno gospodarjenje in za usklajevanje mreže in zmogljivosti družbenih dejavnosti z različnimi družbenimi potrebami v okviru realnih možnosti.

— V obravnavanem obdobju je RO začel s pripravami za samoupravno dogovarjanje o delovnih razmerjih, ki ga omogoča novela temeljnega zakona o delovnih razmerjih. Samoupravni dogovori o teh vprašanjih naj bi postopoma nadomestili pravilnike v manjših delovnih organizacijah pa tudi v drugih, če narava dela tako narekuje.

ALI RESPONDERJI OMOGOČAJO PROGRAMIRANO UČENJE?

Zavod za šolstvo je pred kratkim v sodelovanju s tovarno ROG organiziral razgovor o organizaciji dela v zvezi z uvajanjem responderjev v šole.

Ni namen tega kratkega zapisa podrobneje razčlenjevati, kaj lahko responderji kot nov tehnični pripomoček prispevajo h kvaliteti pouka, saj je, kot je bilo na razgovoru poudarjeno, stvar organiziranega in sistematičnega sodelovanja strokovnjakov posameznih področij in učiteljev-praktikov, da po daljšem temeljitem proučevanju ovrednotijo to novost.

Pomudimo se zaenkrat nekoliko le ob vprašanju, ki se je bolj ali manj direktno zastavljalo na tem razgovoru, in sicer, ali responderji omogočajo programirano učenje.

Responder, ali pravilneje, sistem responderjev, je tehnični učni pripomoček, ki se sestoji iz učiteljeve kontrolne enote in posameznih enot responderjev za učence (pri podrobnejšem opisu naprave se takoj pojavijo terminološke težave, saj še nimamo utrjenih izrazov za posamezne sestavne dele). Vsak učenec ima torej pred seboj responder, s pomočjo katerega lahko odgovarja na zastavljena vprašanja večstranskega izbora s tem, da naravna gumb na eno od petih črk (A, B, C, D, E). Učitelj pa na svojem kontrolnem pultu takoj zagleda, koliko učencev je pravilno odgovorilo, nato pa jim na »semaforju« pokaže, kateri je pravilni odgovor. S tem dobijo učenci »povratno informacijo« o pravilnosti svojega odgovora.

Ali lahko pouk s pomočjo responderjev smatramo že za programirani pouk? Da bi na to lahko odgovorili, poskusimo povezati osnovne značilnosti oziroma principe programiranega pouka (povzete v glavnem po ameriškem psihologu Skinnerju, ki ga smatramo za utemeljitelja programiranega učenja) z možnostdi in načinom delovanja responderjev.

1. Princip **aktivne participacije** učenca med učenjem. Responder to v veliki meri omogoča, saj mora biti vsak učenec, ko odgovarja na zastavljena vprašanja, stalno miselno aktiven. Učitelj ima pregled nad vsemi učenci in kaj kmalu odkrije tistega, ki dela dosti napak ali ki sploh ne sodeluje.

2. Princip **neposredne verifikacije** — učenec naj takoj spozna, ali je bil njegov odgovor pravilen, kar je močna stimulacija za uspešnejše nadaljnje učenje. Sistem responderjev daje možnost, da se pri učencih »podkrepi« pravilna reakcija s tem, da se pravilni odgovor pokaže na »semaforju«, obenem pa tudi učitelj vsak trenutek vidi dosežke posameznih učencev in razreda kot celote. Tok »povratnih informacij«, ki je glede na zsledke raziskav psihologije učenja tako pomemben za uspešno učenje, je praktično neprekinjen.

3. Princip **empirične revizije** programirane snovi pomeni, da je treba na osnovi dobljenih rezultatov, odgovorov učencev, spremeniti in prilagoditi vse tiste dele programa, ki povzročajo učencem težave oziroma na katerih večje število učencev dela napake (po Skinnerju je kritičnih že 5 % napak).

4. Princip **majhnih etap** — snov je prirejena za programirano učenje tako, da je razvrščena v logično sosledje elementarnih delcev, ki jih učenec po vrsti osvaja. Vsak osnovni sestavni del — členek — vsebuje 1. informacijo o snovi, 2. vprašanje, 3. pravilni odgovor kot verifikacijo. Ta princip doživlja v novejšem času tudi razne modifikacije (uveljavljajo se tudi večje etape — »bloki« informacij in podobno), v glavnem pa še vedno velja.

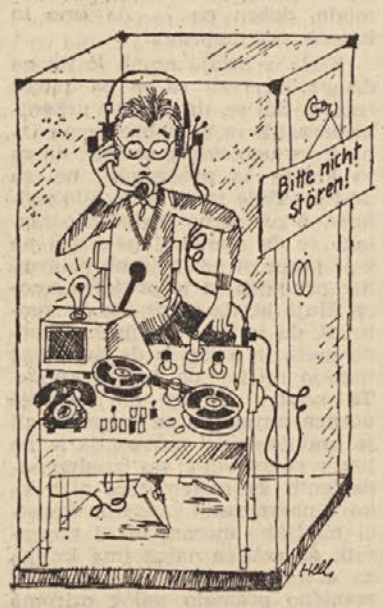

Takšen naj bi bil »programirani učenec«... (Po nemški učiteljski reviji Die bayerische Schule)

Principa 3 in 4 je možno pri pouku z uporabo responderjev upoštevati, če učno snov skupina strokovnjakov že vnaprej pripravi in preveri za tak način pouka, po utrjenih pravilih, ki za tako delo veljajo. Za programirani pouk je tak postopek bistven in nujen. Sistem responderjev pa je možno vključiti v pouk tudi »ad hoc«, tudi če nimamo vnaprej pripravljenih sekvenc, ampak si učitelj sam pripravi določen izsek snovi za tako obdelavo. To je na eni strani dovolj elastično, na drugi strani pa zahteva od učitelja temeljito teoretično znanje in praktično obvladanje na primer sestavljanja nalog objektivnega tipa, predvsem pa dosti časa.

5. Princip **lastnega ritma** (vsak učenec napreduje v programiranem materialu v tempu, ki ustreza njegovim sposobnostim), zaradi katerega sploh pomeni programirano učenje pomemben prispevek k individualizaciji pouka, pa pri uporabi responderjev ne pride v poštev. Vsi učenci morajo dobiti informacijo o snovi ob istem času in na isti način, prav tako vprašanje, njihov odgovor pa mora slediti v določenem času potem, v času, ki je za vse učence enako odmerjen. Sicer so tudi v okviru programiranega pouka delali raziskave s tim. »dirigiranim tempom«, predvsem, da bi ugotovili, ali je možno na tak način prihraniti kaj časa, a rezultati še zdaleč niso enoznačni. Vsekakor je možnost individualnega tempa učenja ena temeljnih prednosti programiranega pouka, ki jo responderji nujno pustijo ob strani.

Pri uporabi responderjev mora biti tudi enoten tako način prikazovanja informacij kot tudi način odgovarjanja na vprašanja. V programiranem pouku, posebno, če gre za tim. »razvejane« programe, lahko prilagodimo prikazovanje snovi dosedanjim dosežkom učenca (npr. učenec, ki dobro napreduje, lahko preskoči določeni del programa, učenca, ki se mu kje »zatakne«, pa usmerimo na dodatne vaje ali informacije). Učenec lahko tudi sam sestavi odgovor, ni omejen na izbiranje pravilnega odgovora na vprašanjih večstranskega izbora. Učenci se uče samostojno, tako da je učitelj do neke mere razbremenjen in se lahko posveti posameznim učencem. Pri uporabi responderjev pa mora učitelj stalno posvečati pozornost celotnemu razredu.

Responderje bi lahko verjetno s pridom uporabili tudi pri preverjanju znanja učencev s pomočjo nalog večstranskega izbora.

Za programirano učenje so se doslej uveljavila naslednja sredstva: programirani učbeniki, razni mehanski »stroji za učenje« in elektronski računalniki — computerji. Programirani učbeniki predstavljajo najcenejšo rešitev, ki je po izsledkih mnogih raziskav vsaj enako uspešna kot mehanski strojčki, posebno ko pri teh zbledi »učinek novosti« in začetno navdušenje učencev. Computerje, ki lahko s skrajno natančnostjo usmerjajo celoten proces učenja in ga sproti prilagajajo posebnostim posameznega učenca, pa uporabljajo zaenkrat predvsem v raziskovalne namene.

Responderje bi lahko uvrstili med mehanske kolektivne učne stroje. Kot je razvidno iz dosedanjega prikaza, **omogočajo upoštevanje samo nekaterih principov programiranega učenja.** Tehnično sredstvo pa je itak samo »lupina«, njegova učinkovitost je odvisna predvsem od vsebine, ki jo vanj vložimo. Tu bi se dalo gotovo dosti narediti. Potrebno pa je široko sodelovanje pedagogov, psihologov, strokovnjakov za pouk posameznih predmetov in tehničnih strokovnjakov. Za začetek je dobro že to, če uvajanje take tehnične novosti spodbudi učne zbore k svežemu razmišljanju o iskanju novih poti, kako izboljšati učinkovitost pouka.

Barica Marentič Požarnik

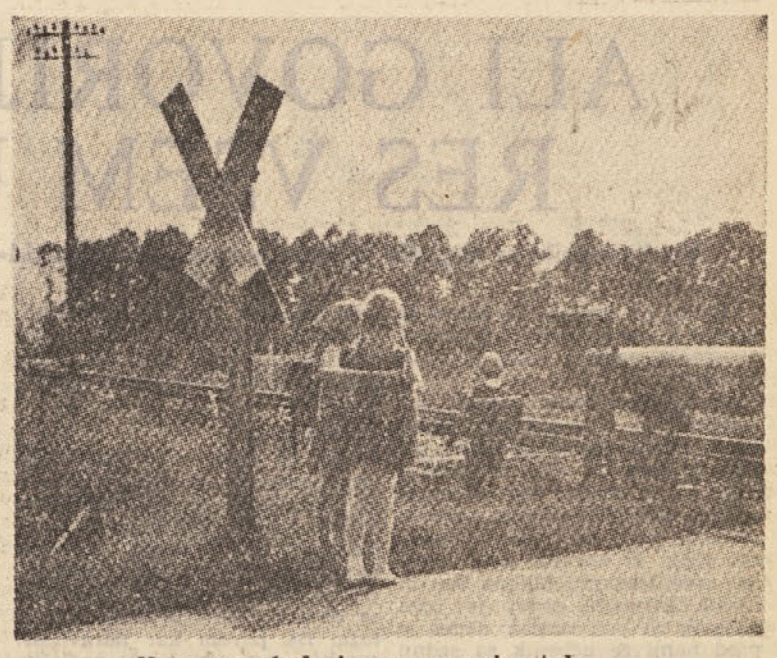

Nevaren prehod, sicer so zapornice, toda...

SLOVENSKI ŠOLSKI MUZEJ

»Prometna vzgoja v šolah«

Vajeni smo, da posegajo razstave, ki jih pripravlja Slovenski šolski muzej v Ljubljani, desetletja ali celo stoletja daleč v šolsko zgodovino: opominjajo na takratne dosežke pa tudi na miselnost in pedagoško zavzetost tedanjih učiteljev.

Zadnja razstava v Slovenskem šolskem muzeju, ki je hkrati edini dokumentacijski center za zgodovino šolstva in pedagogike na Slovenskem, pa je tokrat posegla v sodobnost in nam prikazala, kako je danes v naših šolah poskrbljeno za prometno vzgojo. — Z razstavo ne nameravamo dajati napotkov za pouk prometne vzgoje v današnji dobi — je dejal ravnatelj France Ostanek, temveč ugotoviti muzejsko dokumentacijo, da pridobimo potrebne eksponate za pouk prometne vzgoje.

Kljub težavam, ki so jih imeli muzejski delavci pri zbiranju gradiva in premajhnemu razstavnemu prostoru, so eksponati razstavljeni zanimivo in tako, da zbudijo obiskovalčevo pozornost. Vežo Slovenskega šolskega muzeja so tokrat oživili s svežino svoje pristnosti likovni izdelki otrok predšolskih ustanov, gradivo v muzejskem hodniku in razstavni dvorani pa je razvrščeno po določenih temah, kot npr.: Sedanji čas zahteva načrtno prometno vzgojo, Promet nekdaj in danes, Nevarnosti na cestah, Kako hodimo po cesti, Prometna sredstva, Moje kolo itn.

Razstava, ki jo je pripravil kustos prof. Vincenc Žnidar, je zgovoren dokaz, da si je prometna vzgoja prav zaradi svoje potrebnosti — kljub mnogim začetnim težavam — vendarle krepko utrla pot v šole.

Gradivo za razstavo so posodile predšolske ustanove, gorenjske in ljubljanske osnovne šole ter občinske prometne komisije. To govori tudi o živahnem sodelovanju te ustanove s šolami in opozarja, da zna Slovenski šolski muzej kljub skromni kadrovski zasedbi ujeti korak s časom in pripraviti zanimive in aktualne razstave.

M. K.

Prvi dan prosvetnih delavcev v občini Velenje

V Velenju je bil 22. novembra prvi dan prosvetnih delavcev. Pripravil ga je medobčinski sindikat družbenih dejavnosti Velenje. Dvorano kulturnega doma je napolnilo več kot tristo prosvetnih delavcev mozirske in velenjske občine. Navzoča sta bila predsednika občinskih skupščin Mozirje in Velenje ter drugi predstavniki gospodarskega in družbeno-političnega življenja.

V dopoldanskem delu dneva je najprej spregovoril o akcijah in nalogah sindikata na področju šolstva tajnik RO sindikata delavcev družbenih dejavnosti tovariš Slavko Grčar.

Posebno zanimanje je izzvalo predavanje dr. Franca Pedička, ki je govoril o temi Učitelj in čas. Naglasil je, da mora biti šola tista, ki posreduje organizirano in sistematično delo. Šola danes naj ne bo le muzej znanosti, ampak mora gledati naprej v čas. Zato je njena funkcija dvojna: mora izobraževati in vzgajati mladega človeka tako, da bo razgledan in human.

V popoldanskem delu dneva je bil najprej pevski koncert moškega pevskega zbora Kajuh Velenje. Nato pa so dobili priznanja in nagrade naslednji prosvetni delavci: Franjo Arlič, Velenje, Nežika Eberlinc, Šoštanj, Franjo Karažinec, Šmartno ob Paki, Karel Kordeš, Šoštanj, Majda Lesničar, Šoštanj, Leopoldina Lukič, Velenje, Ana Lužnik, Šoštanj, Olga Medved, Šoštanj, Nežika Mlakar, Šoštanj, Matjaž Natek, Šoštanj, Ivanka Prašnikar, Šmartno ob Paki, Marija Rotovnik, Velenje, Pankrac Semečnik, Velenje, Avgust Tanšel, Velenje, Roža Veber, Velenje, Lado Zakošek, Velenje, Miroslav Vrečko, Šoštanj, Alojz Zavolovšek, Velenje, Marija Zupanc, Velenje in Viktor Kojc, Šoštanj.

Denarne nagrade je podelil izvršni svet TIS Velenje.

Sklenili so, da bo dan prosvetnih delavcev tudi v velenjski občini postal tradicionalna oblika ne samo praznovanja, ampak tudi medsebojnih izmenjav izkušenj in vrednotenja pedagoškega dela.

Dan je popolnoma uspel in smemo organizatorjem za to le čestitati.

—o—

Visoko priznanje za bogato pedagoško delo

Ob podelitvi republiške nagrade prof. Josipu Demarinu, prijatelju slovenskih pedagoških delavcev

Četudi je prof. Josip DEMARIN po rojstvu (roj. 1895 v Medulinu) istrski Hrvat, je bil vrsto let in je še vedno tesno povezan s Slovenci. V začetku prve svetovne vojne ga je avstrijska policija aretirala in zaprla na znanem Ljubljanskem gradu, kjer se je znašel v celici skupaj s pisateljem Ivanom Cankarjem. Nekaj let pred drugo svetovno vojno je kot profesor služboval na mariborskem učiteljišču ter postal zvest prijatelj Gustava Siliha in drugih kolegov. Za življenjsko sopotnico si je izbral Slovenko, učiteljico Jelko, ter se letos iz zdravstvenih razlogov preselil v Maribor.

Med svojim službovanjem v Zagrebu je prevedel v srbohrvaščino nekatera dela G. Siliha (Vzgojna sredstva, 1956) in dr. Žlebnikovo »Občno zgodovino pedagogike« (s sodelovanjem še dveh prevajalcev, 1955). Pred leti je prevedel še prvi del Žlebnikove trilogije »Psihologija otroka in mladostnika«. V slovenskem prevodu pa je Dr. zal. Slovenije izdala Demarinovo metodiko z naslovom »Zgodovinski pouk v osnovni šoli (1964). To delo je prvič izšlo v Beogradu na razpis in za ta rokopis je prejel avtor prvo nagrado kot najboljši. Že po teh skopih podatkih je razviden tesen stik prof. J. Demarina s slovensko pedagogiko. V slovenski družbi se je vselej počutil domač in zadovoljen ter vprašujoč o naših rezultatih in načrtih.

Letos 28. oktobra je bil Josip Demarin kot pedagog visoko počaščen v Zagrebu za svoje življenjsko delo na širokem pedagoškem polju. Skupaj s prof. dr. Zlatkom Predragom, ki je pred vojno tudi služboval na mariborski gimnaziji, sedaj pa na zagrebški filozofski fakulteti, sta prejela republiško nagrado iz fonda »Ivana Filipovića« v Zagrebu, kot priznanje za svoja dela in družbene dejavnosti. Slavljenec naj oprosti, da ta dogodek omenjamo tudi v našem stanovskem glasilu.

Iz življenja in dela Josipa Demarina bi lahko poiskali mnogo zaslug, ki si jih je pridobil s svojo delavnostjo, vseh našteti niti ni potrebno. Začel je z delom kot učitelj, od leta 1916 do 1921 je sodeloval kot vojak in predavatelj v sovjetski armadi in se priučil ruščine. Vrnivši se v Istro, jo je moral po nekaj letih zapustiti in emigrirati v Jugoslavijo. V Zagrebu je diplomiral na višji in visoki pedagoški šoli, deset let služboval na učiteljiščih in dvajset let na višji pedagoški šoli (Pedag. akademiji), za njen obstoj se je dalje boril pred vojno z dokumentiranimi spisi. Skoro ni bilo jugoslovanskega lista ali revije, kjer ne bi sodeloval. Napisal je več knjig za učitelje ter okoli 150 knjižnih enot v stilu člankov, razprav, poročil ipd. Bil je tudi sourednik Minervinega »Pedagoškega leksikona« (Zagreb, 1939), sestavil biografsko »Gradivo za zgodovino pedagogike« ter se posvetil zlasti metodiki zgodovinskega in jezikoslovnega pouka. Poleg tega je prevajal tudi iz ruščine in se udejstvoval kot pedagoški družbeni delavec pri zaščiti mladine.

Prof. J. Demarin je bil do dijakov in študentov vedno human s svojimi odnosi, prisluhnil je njihovim težavam ter jim pomagal do uspeha. Vse te lastnosti je še ohranil in prijetno je biti v njegovi družbi. Kajpak, pogovori z njim se vrte še vedno ob resnih šolskih in pedagoških vprašanjih, ki jih je dovolj ob vsakem obisku pri njem.

Jože, naše iskrene čestitke!

Albert ŽERJAV

Učitelji ob 50-letnici ZKJ

V času monarhofašistične diktature v stari Jugoslaviji se je slovensko učiteljstvo že krepko upiralo hlapčevanju meščanskim strankam, saj je s celjsko deklaracijo izjavilo, da hoče samo odločati o delu svoje stanovske organizacije. Tisti del slovenskega učiteljstva, ki je ostal po prvi svetovni vojni v Julijski Krajini, je že pred nastopom fašizma v večini vstopil v vrste slovenskega in italijanskega proletariata in se vključil v KPI. Zaradi izvajanja Gentilijeve šolske reforme in fašističnega pritiska so morali naši učitelji oditi z zasedenega ozemlja ali v južne pokrajine Italije ali v Jugoslavijo.

Tisti, ki so prišli v Slovenijo, so prinesli v vrste učiteljstva več revolucionarnega duha ter stopili v stik z učitelji komunisti iz Srbije, ki so se odločno upirali zakonu o osnovnih šolah iz leta 1929, ki je vzel učiteljstvu toliko težko pridobljenih pravic.

V dogovoru z nekaterimi tovariši je Avgust Šuligoj sklical sestanek učiteljev komunistov leta 1931. Zbrali so se v restavraciji na železniški postaji v Trbovljah in odšli v skupinah na Kum, da se tam nemoteno pogovore o vprašanjih, ki so tedaj hudo vznemirjala učiteljstvo, saj je vodstvo tedanje stanovske organizacije sledilo režimovcem, ki so bili na vodstvu v Beogradu. Prišli so tovariši iz Maribora, Ljubljane, Celja in z Gorenjske; vseh je bilo kakih 15. Navzoči so bili Stane Žagar z Dobrave, Franjo Žgeč iz Celja, Janko Furlan in Ernest Vranc iz Maribora, Jože Dolgan iz Litije in drugi. Večino teh že krije zemlja. Policija je pozneje poizvedovala, kdo je bil na sestanku, pa ni mogla dobiti nobenih podatkov. Slika kaže komaj polovico udeležencev.

V. Čopič

Na sestanka slovenskih naprednih učiteljev na Kumu (1931): od leve proti desni v ospredju so Janko F[illegible] Jože Jurančič, Franjo Žgeč in Avgust Š[illegible]

OSNOVNA ŠOLA ŠEMPETER PRI NOVI GORICI

Moderno športno igrišče

Svet krajevne skupnosti Šempeter je v preteklih 2—3 letih znatno izboljšal in polepšal ulice in zunanji videz Šempetra. Seveda so člani tega sveta na vseh koncih in krajih prizadevno zbirali denar in gradbeni material, da so vse te izboljšave mogli narediti. V okviru te prizadevne dejavnosti je prišlo tudi do pobude, naj bi se neurejeno zemljišče ob novi osnovni šoli uredilo v športno igrišče.

Razumevanje za tako pobudo je bilo splošno in po več posvetih, dogovorih in sporazumih se je ideja izoblikovala v akcijo. Kot investitor za gradnjo tega objekta so nastopili: Svet krajevne skupnosti, športno društvo Partizan in ravnateljstvo osnovne šole. Zavod za urbanizem v Novi Gorici je izdelal načrt igrišča, ki ustreza zahtevam sodobne športne vzgoje šolske mladine in ki bo služilo tudi potrebam športnih društev. Dela je prevzelo in opravilo SGP Primorje iz Ajdovščine. Vsa dela so bila opravljena v času od julija do novembra letos.

Na površini približno 3.000 m² so sedaj urejene tekmovalne steze in postavljena orodja za naslednje športne discipline: za košarko, odbojko, rokomet, tenis, za skok v višino in v daljino, 400 m dolga tekalna steza in poseben prostor za orodno telovadbo. Ves ta športni park obkrožata nova asfaltirana dohodna pot k šoli, s severne strani pa nasip kot mala tribuna za gledalce. Vrednost celotnega igrišča znaša nekaj nad 400.000 N-din.

Največ sta prispevala svet KS Šempeter in upravni odbor športnega društva Partizan. Občinska skupščina Nova Gorica je za odkup potrebnega zemljišča nakazala 50.000 N-din, tovarna Iskra v Šempetru pa je krajevni skupnosti za ta namen posodila 60.000 N-din. Znaten delež je prispevala tudi šempetrska šola, in sicer s stalnim nadziranjem gradbenih del ter s prostovoljnim delom pri vseh zemeljskih delih, saj so tu opravili delo, ki je vredno nad 45 tisoč N-din. To prostovoljno delo ima pa za učence šempetrske šole še drugo, vzgojno plat, saj sedaj športno igrišče nimajo za poklonjen dar, ampak ga čutijo kot lastno delo.

Novo in moderno šempetrsko športno igrišče je obenem tudi pridobitev za ves kraj in za mesto Novo Gorico. Tu bodo v bodoče prirejali tudi sindikalna športna tekmovanja, občinska in medobčinska. Poleg sindikalnih (delavskih) športnih srečanj bodo na teh igrišču lahko tudi športne prireditve raznih drugih društev in organizacij. Največ pa ta pridobitev pomeni za šolsko mladino te šole. S tem, ko šola že ima dve sodobno opremljeni telovadnici, v katerih se poučuje telovadba ločeno po spolih, bo telovadni pouk vsestransko zaživel šele sedaj, ob tem novem odprtem igrišču. Osnovna šola v Šempetru je ena redkih šol Slovenskega Primorja, ki ima končno tako lepe možnosti za telovadni pouk.

C. Z.

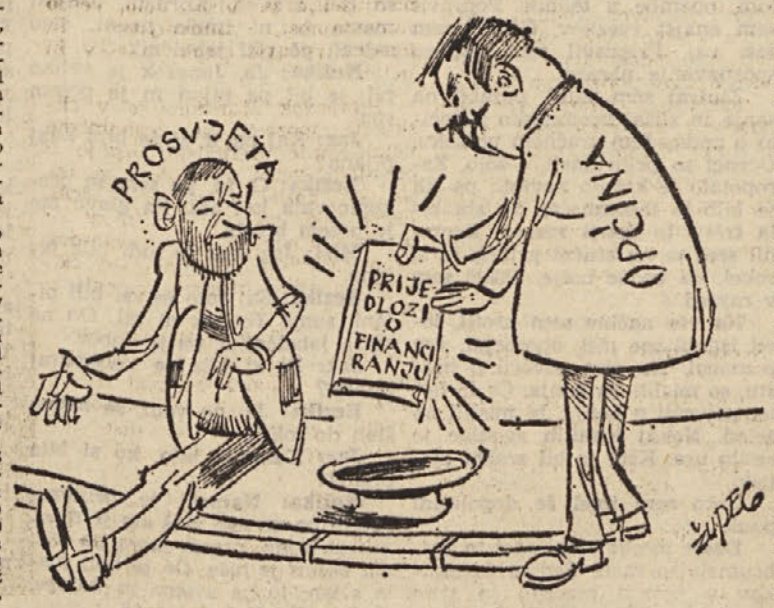

Izposojena karikatura: »Ali se bo spet ponovilo...?« (Školske novine, Zagreb)

ALI GOVORIJO UČBENIKI RES VSEM UČENCEM?

Novi učbeniki za angleški jezik so nekam »aristokratski« po vsebini. Metodično in znanstveno pa zelo kvalitetni

Da bi mi verjeli, da pišem te vrstice z res dobrim in poštenim namenom, najprej nekaj uvodnih pojasnil:

1. Sem predmetni učitelj angleščine in slovenščine; kljub strokovnemu izpitu bi lahko rekel, da sem — vsaj pri angleščini — še vendar bolj začetnik kot ne. Veliko olajšanje zame so pomenili novi učbeniki za angleški jezik, ki sta jih pred tremi leti začeli izdajati Milena Kos in Lučka Pilgram, tedaj je izšel učbenik za peti razred, danes je pred nami že učbenik za sedmi razred, prihodnje leto bo za osmi. Sodim, ne kot znanstvenik, marveč kot praktik, da dosedanji učbeniki upoštevajo res najsodobnejša dognanja metodike tujih jezikov pa tudi gramatike. Še celo »zahodni« vpliv je čutiti močneje kot pri drugih predmetih. Odpadlo je veliko slovnice, teoretiziranja, ampak nam učbeniki in še posebej koristni priročniki res delajo pouk tujega jezika — koristen za današnjo rabo, konverzacijo in obenem osnovo za nadaljnje šolanje. Toliko o tem.

2. Ne predstavljam si, da bi morali učbeniki danes govoriti o pridnem Mihcu in porednem Jakcu, niti o hudobnih dečkih, ki mečejo ptičja jajčeca iz gnezd, ne o pridnih čebelah, pomladi, ki da preganja starko zimo... Snov, na kateri vadimo fraze, urimo rabo besednega zaklada in slovničnih vzorcev, mora biti nekoliko urbanizirana, mora govoriti današnjemu otroku o njegovem času, o športu, prijateljih, vesoljcih, športnih dnevih, tujih deželah. Toliko o tem, da bi mi kdo ne očital zastarelega šolmaštrstva.

TODA...

Da, ta večni tečni toda. Vsebina učbenika že naj bo sodobna, sodobnem človeku govoreča, TODA ne sme biti blizu le določenemu sloju otrok, govoriti mora vsem, če pa je to nemogoče, pa vsakemu nekaj. Bojim pa se, da pri pričujočih učbenikih ni tega. Da povem kar naravnost: mnenja sem, da nove angleške vadnice govorijo učencem iz dobro situiranih družin, tistim z relativno visokim standardom, tako imenovanim srednjim ali višjim slojem. Neme pa so te vadnice za podeželske otroke, ali za otroke slabše situiranih delavskih družin.

Da pojasnimo to očitanje: V vadnici za šesti razred je opisan recimo »piknik« mestne družine, v sedmi pa weekend na Bledu, v »vikendu« Majdine družine. Otroci si servirajo sendviče, se drsajo po jezeru in gledajo diapozitive. In zakaj mora biti očka Sever (Slovenska družina, ki se posrečeno pojavlja skozi vse vadnice) ravno direktor neke tovarne čevljev, ki potuje v Anglijo službeno in nakupuje darila za svoje angleške prijatelje Rogersove (ki se prav tako pojavljajo v vseh knjigah)? Bi ne mogel biti delavec, uradnik, učitelj...? Ravno direktor, ki se vozi z letalom na svoja službena potovanja. Pa nisem proti direktorjem, še manj proti letalom, le da je to predstavnik slovenskih družin, me moti. In njegovi otroci se seveda že vnaprej veselijo, da bodo z Rogersovimi jedli sladoled v restavraciji na nebotičniku v Ljubljani. (Seveda v Ljubljani!) Tako nas dalje ne more čuditi, da sta Severjeva preživela praznik v Rogaški Slatini, otroci pa so doma pospravili udobno stanovanje. Tako je tudi s pripravljanjem torte, zbiranjem znamk in gramofonskih plošč, razkošnim kosilom v restavraciji, supermarketom...

Že res, da so mi všeč »lekcije« o prometni nesreči, tudi ob stopnjevanju velikosti avtomobilov nimam nič proti, saj nas tak svet vendar obkroža.

Toda, kako so pa zastopani otroci s podeželja in ta svet v vadnicah? Slabo, le prek »meščanov«, otrok direktorjev, ki so na deželi ali na vikendu ali na počitnicah. Kako je zastopan svet delavcev, tovarn, stanovanj v bloku, počitnic na deželi med garanjem, morda kolonija ob morju. V teh vadnicah je predstavljen svet uspešnežev in pridobitnikov, saj se veliko vsebine dotika predmetov, hrane... Manj pravega dela. Kolikor ti »junaki« delajo, delajo bolj za hobby, ali lažja dela. Kot da je v Sloveniji samo Ljubljana in so samo mesta, kot da ni Haloz in Slovenskih goric, kot da naši ljudje ne hodijo množično v tujino delat, kot da v tovarnah ne teče znoj...

Ne gre za zavestno poseganje v neko socialno sfero v učbeniku za jezike, vendar je res, da se je po drugi strani uveljavila določena socialna sredina tudi v teh knjigah, najbrž popolnoma nezavedno. Res je, da sem to že nekoč povedal ustno, toda sedma vadnica me je spodbudila k tem vrsticam, kakor tudi recimo srbohrvatska vadnica za šesti razred izpod peresa Mile Vlašič-Gvozdič, ki pošlje svojo Nevenko v Dubrovnik z letalom in vso bogato garderobo na počitnice, »jer su zadovoljni njenim lepim uspehom u školi...« Mar je to še vzgojno?

Sklep: Moti me torej »meščansko« in aristokratsko (morda prehuda beseda, pa bodi) prikazovanje življenja, ki ne upošteva, da Slovenija ni vsa tako urbanizirana in da so učbeniki namenjeni vsem (tudi podeželskim učencem). In naš čas se ne kaže samo prek letal, tort, vikendov...

Tone Partljič

Pedagoške misli dr. Stanka Gogale

- Učitelj, ki ljubi svoj predmet, se v podajanju osebno izživlja, ob tem predmetu sam osebno raste in se ob njem razvijajo njegove duševne sposobnosti.
- Čim izraziteljši pedagog je učitelj, tem pristnejši je njegov odnos do dela v šoli, tem večja je njegova potreba, da bi bil učitelj.
- Učitelj, ki ima pristen odnos do šolskega dela, čuti tudi polno odgovornost za to, da bi kulturno razvil mladino, da bi ji omogočil stik s kulturo in da bi se mu res posrečilo njegovo posredovanje kulture.
- Med šolskim delom učitelj dobro čuti, kdaj mu učenci slede, kdaj je bila učna snov res razložena in kdaj je učenci niso razumsko predelali in jo bodo zato le spominsko sprejeli.
- Za uspešno in za prijetno delo v razredu je odločilne važnosti, če je učitelj sam res sproščen.
- V osnovni šoli bo često zelo potrebno, da posebno težjo snov ponovi več učencev zapored in da ponove poglavitne rezultate učenci že med učiteljevo razlago.
- Psihična priprava je gotovo najtežja zahteva, ki jo metodika v interesu uspešnega dela v šoli in v interesu učencev postavlja pred učitelja.
- Učni predmeti niso v šoli sami sebi namen, učenci se ne uče raznih predmetov le zaradi obvladanja teh predmetov samih, ne gre torej le za neko obširno znanje iz območja učnih predmetov, temveč gre še za to, da je učni predmet tudi sredstvo za obče kultiviranje mladega človeka.
- Metodično delo naj upošteva svojevrstnosti učenčeve duševne strukture in naj bo primerno učenčevim duševnim zmožnostim v raznih razvojnih stopnjah.
- Učna metoda je način učiteljevega prizadevanja, s katerim želi doseči materialno in formalno izobraženost ter vzgojnost učencev.
- Učiteljevo pripovedovanje naj bo tudi živahno ter naj nosi v sebi energijo njegovega prepričanja; tako bo pritegnil učenčevo pozornost, ter bo ustvaril pravo delovno disciplino. Vendar naj pripovedovanje ne ustvarja videza, da se učitelj muči, temveč naj bo po možnosti lahkotno, neposredno in prirodno.
- Pri ocenjevanju naj se učitelj ne zadovolji le s tem, da se preprosto odloči za to ali ono oceno, temveč naj po potrebi pove učencem, koliko in zakaj je zadovoljen z njihovim znanjem, v čem so pokazali premalo razumevanja, kaj naj posebno še študirajo, kako naj študirajo itd.

Izbral: VIATOR

POGLAVJE O NAŠIH UČBENIKIH

Eden od vzrokov slabih uspehov v matematiki v gimnazijah

Ker imam pregled pouka matematike na ljubljanskih gimnazijah, bom navedel nekaj bistvenih vzrokov neuspehov v matematiki na gimnazijah in tudi drugih srednjih šolah.

Pred petimi leti smo marsikaj spremenili tudi pri učenju matematike. Nujno je bilo, da so izšli novi učbeniki dr. Križaniča za I. razred, II. razred, III. razred z naslovom: Aritmetika, algebra in analiza, ter dr. Vadnala Matematika za 4. razred gimnazij.

Z izdajo novih učbenikov smo storili velik, pomemben korak naprej pri obravnavah na znanstvenih osnovah in tako stopili tudi na tem področju v krog naprednih reform pri pouku tega predmeta. Kdor je zasledoval ta napredek pri drugih narodih, je ugotovil, da smo storili to z zamudo, dobro pa je da smo to kajpak vsaj napravili.

Toda z izdajo novih knjig na drugih osnovah so se pa začele težave. Zdi se, da so izšli učbeniki prenaglo in ne dobro pregledani. Prve ugotovitve so bile, da so to knjige za profesorje, ne za učence. Toda to še ne bi bilo najhuje. S primerno metodično razlago se da marsikaj pojasniti na bolj preprost način in ob primernih primerih in to profesor zmore. Huje je, da so profesorji ugotovili, da je v teh knjigah odločno premalo nalog in da te naloge nimajo rešitev na koncu knjige. Te rešitve so za povprečnega učenca nujne, da se prepriča, ali je pravilno rešil nalogo, da se ne lovi v negotovosti; saj izredno nadarjenih za matematiko ni veliko v posameznih razredih. Resnici na ljubo moram takoj popraviti, da rešitve nalog ima knjiga za 4. razred, toda vse pa imajo resnično premalo nalog oziroma vaj.

Da moje navedbe držijo, so pokazala dejstva. Profesor Štalec je izdal Zbirke nalog iz aritmetike, algebre in analize za I., II. in III. razred. Vprašam, kje na svetu tako izdajajo knjige, da neka knjiga nujno potrebuje še dodatek? Toda pribijam, da je bila izdaja teh zbirk nujna, ker je bila pred izdajo prava anarhija. Profesorji so uporabljali stare knjige in narekovali za domače vaje naloge iz teh knjig, ali pri spraševanju so dajali naloge iz teh knjig. Srečni učenci, ki so imeli te knjige doma, da so se lahko sami pripravljali na naloge, katere lahko profesor da njim v šoli. Toda teh učencev, ki bi bili tako srečni, da bi imeli te knjige, je bilo malo. Ni čudno, da je bil pravi lov za temi knjigami na dijaških sejmiščih in da so morali učenci zelo preplačati cene, če so hoteli imeti knjigo. Tako je nekdo kupil Ahlin-Jeran-Sajevic Analitično geometrijo za 90 ND, čeprav ni vredna niti 20 ND. Še danes je predragocen učbenik za VII. razred gimnazij, iz katerega črpajo profesorji prepotrebne naloge za kombinatoriko in za zaporedja, ker jih je v Vadnalovi knjigi premalo.

Kar se je z izdajo Zbirk delома popravilo pri aritmetiki in algebri, pa je še danes pri geometriji. Pred leti je izšla Ivan Pucelj-Ivan Štalec Geometrija za I. razred gimnazije. Toda II. del, ki ga že nekaj let ni v prodaji, še danes ni, čeprav ga obljubljajo. Trigonometrije za III. razred gimnazije pa že precej let ni v prodaji. Lahko trdim, da ima le 30 % učencev te knjige, ki se potem selijo od tovariša do tovariša. Profesorji seveda morajo predelati snovi ne meneč se, ali imajo knjige njihovi učenci. Nekateri profesorji narekujejo naloge učencem. Dogaja se celo, in to nujno, da ob takem stanju nekateri narekujejo razlago npr. višinski izrek, Evklidov izrek, Apolonijev krog in podobno. Nihče pa se ne vpraša, ali to ne vnaša zmedo v tak pouk in po čigavi krivdi. In profesorji so pridni in poizkušajo to na razne načine omiliti.

Pa še nekaj ni prav. Novi učbeniki imajo precej tiskarskih napak zlasti pri nalogah. Kako naj učenec ugotovi, ali ga je on polomil, ali pa je naloga nerešljiva, ker je pač tiskovna napaka? Tako so v stiski profesorji in učenci.

Ali ni tako stanje po 24 letih obsodbe vredno? Ni čuda, da zlasti nekatere strokovne šole izdajajo svoje skripte ali pa naročujejo za učence hrvaške knjige, ker slovenskih pač ni. Francozi vsako četrto leto izdajo nove programe, ki so slehernemu dostopni. Njihove knjige so plod vsaj dveh strokovnjakov, od katerih mora biti nujno eden priznan metodik. **Kako pa pri nas? Ali res nimamo strokovnjakov? Prepričan sem, da jih imamo, pa še zelo dobre. Toda pri nas se vsa dela brez širokega kroga sodelavcev znanstvenikov in priznanih metodikov.** Zdi se, da jih to ne zanima, ker je delo preslabo plačano.

Prav pri pouku matematike bi moral biti popoln red. Učenci bi morali imeti take učbenike, v katerih je vse, da lahko pridni, zlasti pa še tisti, ki težje slede, vedo, kaj morajo obvladati, če hočejo uspešno slediti snovi iz tega predmeta. Danes pa se profesor lovi in z njim učenec ob takem nemogočem stanju. Potem pa pravimo, da je pouk tega predmeta težaven in naitežji za učence gimnazij in drugih srednjih šol! S takim stanjem ga sami res prikazujemo v zelo temnih konturah.

Anton Šlibar

»Lačna sem. Mama ni imela danes časa kuhati...«

NOVEMBER JE BIL MESEC BOJA PROTI ALKOHOLIZMU...

SOCIOLOŠKA ŠTUDIJA

Ali velika družbena drama z malimi igralci

Zračni pritisk je padal.

Prejšnji večer sem na televiziji gledal čudovite učne stroje. Bilo jih je več, a imena sem pozabil, kot pozabim sanje, ko zjutraj vstanem. Čemu obremenjevati spomin in neumno hrepeneti po nedosežnem? Asociacija je bila kriva, da sem se spomnil na pet žarnic, ki mi manjkajo v razredu in na hodnikih. Po šestih mesecih prošenj bo treba še enkrat nekoga prepričevati na centralni šoli.

Potem sem do dveh pisal priprave, opombe k prejšnjim pripravam, opombe k učnim načrtom, opombe v tednik. Popravil sem enajst zvezkov. Ocenil sem šest vaj. Pripravil sem test za spoznavanje narave.

Zjutraj sem vstal, pozabil na sanje in slišal vremensko poročilo o padajočem zračnem pritisku. Učenci so prihrumeli v šolo. Zaropotalo je kot ob nevihti, pa jih je bilo le sedemnajst. To sta bila tretji in četrti razred. Spomnil sem se na zračni pritisk in si rekel, da bo že bolje. Odšel sem v razred.

Na vse načine sem krotil, lovil izgubljene niti, opozarjal, jim pomagal. Ko sem govoril o hrastu, so mislili na konja. Če bi hotel govoriti o konju, bi mislili na želod. Nekaj kratkih zgodbic je rešilo ure. Kriv je bil zračni pritisk.

Nato sem imel še dopolnilni pouk.

Deset minut sem jedel in prihrumeli so mali. Sedem začetnikov v prvem razredu in trije učenjaki iz drugega. Smet sem si rekel, da bo že bolje, in se pripravil na preizkušnjo.

Ko sem bil že v razredu, so razbili še šipo na oknu. Skupaj smo odšli v drug prostor, sneli šipo z okna in jo zamenjali v razredu. Tako se je med tem delom in kasneje rodila ta sociološka študija.

Sedem jih je v prvem razredu: Mici, Nežika, bratec Janezek, Rezika, Jožica, Tonček in Tinca.

Jaz: Janezek, kaj si danes jedel?

Janezek: Buče. Kuhane. Mama je imela tudi mast, pa so bile tako dobre!

Jaz: Kaj pa zjutraj?

Janezek: Malo pijače, žganci so bili zraven. Koruzni. Takrat mama še ni imela masti, smo morali pa piti jabolčnik.

Nežika: Ja, Janezek je veliko pil, je bil pa pijan in je potem spal.

Jaz: Kaj pa ti, si že bila kdaj pijana?

Nežika: O, že, pa sem se prekopicovala kot ata. Pa glava me je potem bolela.

Mici: Jaz sem že tudi bila pijana.

Rezika: Saj smo že vsi bili pijani, samo Tonček ni bil. On ne mara jabolčnika, pa je dober.

Jaz: Pa si bila že velikokrat pijana?

Rezika: Ja, ne vem, še nismo šteli do toliko.

Jaz: Kako je bilo, ko si bila pijana?

Nežika: Najprej je prijetno, potem pa ne več. Naš ata je mnogokrat pijan, potem mora pa mama bežati iz hiše. Če je bolj malo pijan, jo pa ujame in natepe.

Jaz: Pa ti kaj jočeš?

Nežika: Ne, saj mama tudi ne joče.

Jožica: Jaz sem že tudi pila. Naš ata tudi mamo natepe, če je pijan. Naša mama pa potem beži iz hiše. Potem moramo pa brez večerje spat.

Tonček: Naš ata pa mamice nikoli ne tepe. Tudi pijan ni.

Mici: Naš ata tudi ne natepe mame, se mama že prej skrije.

Tinca: Lačna sem. Mama danes ni imela časa kuhati. Smo pobirali jabolka.

Janezek: Pri nas imamo tudi pijačo, pa ata vseeno raje gre k sosedu. Zdaj bodo pa tam kuhali žganje, pa se bo spet vsak dan vlekel tja gor. Doma pa leži na peči. Pa na stran gre kar v hiši v kot, če je pijan. Enkrat se je podelal, pa je morala Nežika čistiti. Nikoli ne gre ven, če je pijan; se boji, da bi padel pod kolo in bi bil moker.

Jaz: Ali kaj meljete?

Nežika: Ne, ata noče popraviti kolesa. Pravi, da potem ropota in on ne more spati. Pa bi bilo lepo. Potem bi imeli kruh. Zdaj imamo pa samo pijačo.

Tonček: Pri nas imamo pa čisto malo pijače, ata noče stiskati. Pravi, da bo prodal jabolka. Včeraj je pa rekel, da bodo najbrž zgnila. Pa jih je veliko.

Jaz: Kdo od vas je že jedel torto?

Štirje so jo že jedli.

Rezika: Ja, je dobra, jaz bi je toliko pojedla. Na obletnici smo imeli dve torti.

Jaz: Kje doma pa imate marmelado?

Pri dveh.

Jaz: Kje pa imate sok?

Rezika: Pri nas ga včasih kupimo.

Mici: Tovariš, recite teti kuharici, naj nam danes pri malici da še sok!

Jaz: Kdo je že gledal televizijo?

Vsi v šoli.

Tinca ni govorila. Šla bo na kategorizacijo. Če bi razumela, bi sanjala o posebni šoli.

Tonček: Tovariš, glejmo televizijo!

Gledali smo žive ulice mest, nebotičnike, avtomobile, stroje, čudovito čiste otroke. Niso razumeli, a začutili so, da gledajo z onstran življenja.

J. B.

Kako preživljajo otroci proste sobote in nedelje

Pedagoški inštitut v Ljubljani je zbral med drugim tudi podatke o tem, kako preživljajo učenci proste sobote in nedelje. Med dejavnostmi, razvrščenimi v 30 kategorij, porabijo otroci največ časa za osebno higieno, na drugo mesto so uvrstili prosti čas, na peto čas, ki ga porabijo čisto zase (za sprehode), na šesto branje literature, ki ni obvezno za šolo, izredno veliko časa pa porabijo za gledanje televizije (na osmem mestu). Zanimivo je, da gledajo naši otroci televizijo mnogo več kot ameriški. Na 16. mesto se je uvrstila dejavnost, ko preživlja otrok prosti čas s starši, na 21. pa čas, povezan s sodelovanjem staršev (obiski); na predzadnjem mestu so športne dejavnosti in šele na zadnjem organizirani prosti čas, tj. čas za šolo. — Analiza je tudi pokazala, da preživijo učenci poprečno zelo malo prostega časa s starši; pomagajo jim pri gospodinjskem delu, kmečki otroci pa pri delu na polju.

50 LET DELOVANJA ZAVODA, NAMENJENEGA SLEPIM

OD SKROMNIH ZAČETKOV DO NAJSODOBNEJŠIH METOD

Pol stoletja je minilo, odkar se je dvajset slepih slovenskih vojakov vrnilo iz Gradca v Ljubljano. V analih šolske kronike je zapisano, da je tedaj nastala zamisel o ustanovitvi prvega slovenskega zavoda za slepe.

Današnje moderno šolsko poslopje Zavoda za slepo in slabovidno mladino v Langusovi ulici v Ljubljani je pridobitev sodobnosti. V tistem izjemno dobrem pomenu, ki lahko tudi po razmerah, v kakršnih dela ta šolska institucija, brez zadrege ugotavljamo dvig današnje življenjske ravni.

Ob jubileju smo za trenutek prisluhnili pripovedi o včerajšnjem in današnjem delovnem utripu v tej hiši. K pogovoru smo povabili dolgoletno ravnateljico Zavoda za slepo mladino MIRO DOBOVŠKOVO, sedanjega ravnatelja prof. ANTONA KEBETA in tiflopedagoškega sodelavca v zavodu prof. FRANCETA ROŽANCA.

MIRA DOBOVŠKOVA: »ZAVOD PREHAJA OB 50-LETNICI V TRETJE OBDOBJE SVOJEGA DELA.«

Zavod za slepe je dosegal v letih svojega delovanja lepe uspehe. Vsaka razvojna doba je pomenila hkrati tudi nov premik v razvoju tiflopedagogike. Kot dolgoletna ravnateljica zavoda boste gotovo najlaže povedali, katere so najznačilnejše dobe v zavodovem življenju?

— Če sedaj, ob petdesetletnici, pogledam nazaj na razvoj slovenskega zavoda in šolstva za slepe — spremljala sem ga polnih štirideset let, od tega 35 let z aktivnim delom — se mi zdi, da obstajajo pravzaprav tri obdobja in dve prelomnici.

Prvo obdobje — od ustanovitve zavoda do l. 1945. Po kratkih treh letih, takoj po ustanovitvi, so zavod premestili v Kočevje. Edino, kar je imel zavod dobrega, je bilo požrtvovalno in ambiciozno pedagoško osebje, ki se je z mladostnim navdušenjem trudilo dati slepim učencem čim boljšo izobrazbo. Toda — slepi gojenci tako in tako niso imeli nobene lepe perspektive: nekateri od njih so sicer postali samostojni obrtniki, večina pa jih je odšla v zavod za odrasle slepe v Škofji Loki.

Mira Dobovšek, ravnateljica Zavoda za slepo in slabovidno mladino v letih 1936 do 1945 in od 1946 do 1963

Po decembru l. 1943, ko je bomba porušila zavodsko poslopje v Kočevju, se nam je zbudilo upanje na boljše: preselili smo se v Ljubljano, v zavod za gluho mladino, kasneje pa smo dobili svoje prostore v Langusovi ulici.

V drugem — povojnem obdobju — je dosegel zavod pomembno stopnjo razvoja. Od predvojnih 46 se je povečalo število gojencev na 86, hkrati pa se je povečalo tudi število pedagoškega osebja. Začeli smo izdelovati posebna učila, pisali šolske knjige, uvedli najsodobnejše metode pouka za slepe, še posebej pa smo iskali poti, kako bi pomagali gojencem, ki so imeli hudo okvarjene roke ali pa so bili celo brez njih.

V povezavi z inozemskimi zavodi za slepe smo še bolj izpopolnili metode našega dela, nabavili najmodernejše Braillove pisalne stroje, izdelali posebne zemljevide in razne učne pripomočke. Naši absolventi so odhajali na nadaljnje usposabljanje v posebne ustanove za slepe — v fizioterapevtsko šolo v Beograd, v Center v Škofjo Loko, se šolali v gimnaziji in nadaljevali študij na univerzi.

Ob vsem tem pa smo vse bolj pogrešali sodobno ustrezno zgrajeno in opremljeno šolo, kakršno je zavod tudi dobil l. 1966.

Tako prehaja zavod ob svoji 50-letnici v novo — tretje obdobje svojega dela: iskreno se veselim, da so tako dosežene naše dolgoletne želje in prizadevanja.

Nekoč so bili v zavodu pretežno slepi učenci oziroma praktično slepi (z manj kot 5 % vida), sedaj pa se je njihova sestava glede na vidno zmogljivost precej spremenila; zato se je zavod tudi preimenoval v Zavod za slepo in slabovidno mladino. Kaj menite o tej sestavi?

— Slabovidne učence smo šolali v zavodu sicer že vsa leta prej, pomanjkanje prostora pa nas je sililo, da smo dajali prednost slepim. Nekateri strokovnjaki imajo sicer pomisleke o tem, da bi se šolali slepi in slabovidno pod isto streho. Dolgoletne izkušnje pa so pokazale, da je tako sožitje prav koristno za obe kategoriji učencev; potrebna je le ustrezna in visoka strokovna individualna obravnava.

ANTON KEBE: »ČEZ PETDESET LET ZAVODA NAJBRŽ NE BOMO VEČ POTREBOVALI.«

Dejavnost zavodov, kakršen je vaš, naj bi bila poleg pedagoškega dela v prihodnje usmerjena tudi v znanstveno raziskovalno delo. Ali ima zavod za to pogoje?

— Naše delo je nenehna raziskava. K temu nas sili praksa, samo pedagoško delo, pri katerem potrebujemo posebne učbenike, učila in učne pripomočke, primerne za vse tri populacije otrok, ki se šolajo v našem zavodu — za slepe, slepe z ostanki vida in za slabovidne otroke. Nastajanje vsakega novega učila pomeni pri nas poseben, dolgotrajnejši proces: preštudirati moramo vso literaturo, ugotovitve in novosti pa sproti preizkušamo pri pouku.

Zavod ima vse pogoje za znanstveno raziskovalno delo — prostore in kadre — razen denarja. Če bi bilo tudi tega dovolj, bi se lahko sami lotili večjih raziskav in prepričan sem, da uspešno. Tudi tokrat naj ponovim že znano resnico, namreč, da se čutimo defektologi zapostavljene: pedagoški inštitut nima na primer niti referata za znanstveno raziskovalno delo z našega področja, v pedagoškem svetu ni nobenega defektologa, manjka nam svetovalcev itn.

Slabovidni učenci so dobili posebne učbenike

Katera je najpomembnejša pridobitev zavoda v zadnjem času in kakšne perspektive napovedujete v prihodnjih 50 letih?

— Največja pridobitev zadnjih let je nedvomno moderno šolsko poslopje, ki nam je omogočilo, da lahko sprejmemo v zavod okrog 110 otrok; zato je tudi sestava v oddelkih enovitejša, saj lahko oblikujemo oddelke za različno prizadete otroke. V zadnjem času je organiziran še oddelek za ambulantno obravnavo otrok, ki so še v domači oskrbi. Tako dajemo napotke staršem za predšolske otroke ter staršem, učiteljem in skrbstvenim organom za otroke, ki iz kakršnihkoli razlogov ne pridejo v zavod. Pomagamo jim z nasveti in pripomočki.

Prof. Anton Kebe, direktor Zavoda za slepo in slabovidno mladino od 1964.

Prvi v Jugoslaviji smo uvedli Braillovo strojepisje od prvega do osmega razreda. Novi učni pripomočki za slepe: premični povečalniki, učbeniki, berila s povečanim črnim tiskom, zemljevidi za slabovidne in abecednik v Braillovi pisavi s simboliziranimi in reliefno ilustriranimi podatki za Braillove črke so posebni dosežki v zadnjem času. Poskrbeli smo tudi za dodatno rekreacijo slepih, za načrtno in smotrno učenje teh otrok pa smo izdelali predmetnik in učni načrt, ki ga je letos odobril in potrdil pedagoški svet SRS.

V prihodnjih 50 letih si želimo — tako kot mnogi — predvsem mir na svetu — saj bi vsaka vojna spet bistveno spremenila sestavo slepih. Šolstvo naj bi v tem obdobju doseglo tisto stopnjo, ko bi postal zavod za slepe že povsem nepotreben. To so skoraj že utopične misli, pa vendar: razmere v naših osnovnih šolah se bodo tako izboljšale, da se bo večina slepih in slabovidnih usposabljala in šolala v rednih šolah. V teh bodo ustrezne učilnice za slepe in slabovidne, specialni učni pripomočki in kadri, dodatno usposobljeni za tak pouk.

FRANCE ROŽANEC: »PREMALO MOŽNOSTI ZA ZAPOSLOVANJE SLEPIH.«

Precej let se ukvarjate s poklicnim usmerjanjem in svetovanjem slepih in slabovidnih. Povejte nam, prosim, kaj ovira zavod pri teh prizadevanjih?

V naši javnosti je zaradi premajhne poučenosti še vedno precej predsodkov o slepih, zlasti o možnostih enakovrednega poklicnega dela. Poleg tega je razširjeno tudi mnenje, da so slepi preveč malodušni, da se podcenjujejo ali pa se precenjujejo ter vidijo probleme v lažji obliki, kot dejansko so. Velika ovira je tudi nedognanost, katera dela, oziroma katera delovna mesta so še dostopna slepim in slabovidnim. Uklajevanje osebnega zanimanja, nagnjenj in zmožnosti slepega s še vedno relativno ozkimi objektivnimi možnostmi zaposlovanja slepih v naši proizvodnji predstavlja še vedno največjo težavo.

Prof. Franc Rožanec, tiflopedagoški sodelavec Zavoda za slepo in slabovidno mladino

Kaj bi bilo treba še storiti, da bi poklicno usmerjanje slepih v resnici doseglo tiste uspehe, kakršne si želite?

Prav gotovo je velik uspeh našega povojnega dela, da je bilo od 284 nekdanjih gojencev 242 takih, pri katerih sta bila vzgoja in izobraževanje uspešna. 164 od teh jih je zaposlenih, 40 jih nadaljuje šolanje oziroma usposabljanje, 8 jih čaka na zaposlitev, 25 pa jih je že upokojenih. Nekaj nekdanjih gojencev živi v domači oskrbi ali pa v domovih. Med njimi je še nekaj takih, ki bi bili primerni za zaposlitev pod posebnimi pogoji. Koristno bi bilo opraviti analizo prav o teh nekdanjih gojencih, da bi iz nje napravili ustrezne sklepe za našo prihodnjo prakso. Petindvajsetletne izkušnje našega dela in podrobne analize o naših nekdanjih gojencih nam bodo dober kažipot pri našem delu.

Komisija za poklicno usmerjanje in svetovanje si je zadala več pomembnih nalog, od skrbi za rast pedagoškega kadra za poklicno usmerjanje in obveščanje do kakovostnega usmerjanja idr. Če bodo vse naloge komisije uresničene, če bo njeno delo še temeljitejše enotno, bolj sistematično in poglobljeno, če bi mu dodali še nove oblike poklicnega usposabljanja — kdo ve, kako bi bilo s poklicnim usposabljanjem. Tega seveda ne moremo vnaprej napovedati, verjamemo pa v moč pravilne vzgoje in zakaj nam bi na tem področju odpovedala?

Marjana Kunej

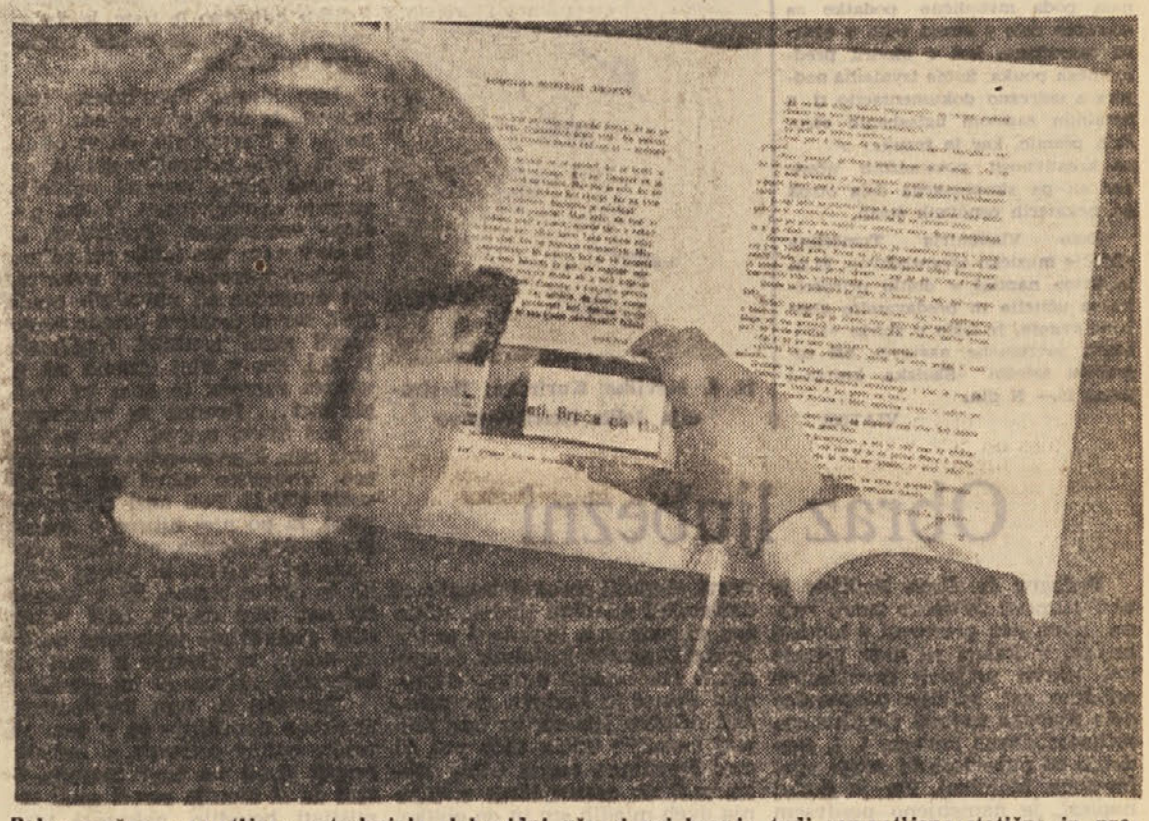

Poleg močne razsvetljave potrebujejo slabovidni učenci pri branju tudi razsvetljene statične in premične povečalnike

Učiteljevo delo naj bo enotno ovrednoteno

Kako je z notranjo delitvijo osebnih dohodkov v šolah? To vprašanje je bilo že večkrat obravnavano, kljub temu pa je še vedno vredno razmišljanja. Glede na to, da izhajamo iz enakih poprečij, bi morala biti enaka tudi notranja delitev osebnih dohodkov po vseh šolah na Slovenskem, pri čemer bi morali upoštevati določene posebnosti, kot npr. oddaljenost od mestnega središča, pomanjkanje stanovanj, neustrezne stanovanjske prostore, prevoze v službo — zaradi oddaljenosti, neprimerne pogoje za delo z učenci itd.

Namesto take — edino logične delitve osebnih dohodkov pa nastajajo v notranji delitvi velike razlike, ki povzročajo nezadovoljstvo med učitelji in zbujajo željo po »pobegih« iz učiteljske službe. Šole ostajajo nezasedene, posebno pa manjka učiteljev za razredni pouk.

Mnogi vodilni sindikalni in prosvetni delavci obsojajo take homatije in pravijo, da se ne smejo vmešavati v samoupravljanje. Poglejmo samo našo zakonodajo! Kadar na primer republiška skupščina sankcionira kakšen zakon in pri tem vdira v naše samoupravne pravice, poslušamo glasne in pisane proteste, ki pa ostajajo pogosto v »zatišju« — dokler se povsem ne porazgube. Pri tem mislim na primer na zakon o izvolitvi ravnateljev osnovnih šol, o čemer odloča le občinska skupščina, medtem ko imajo vsi drugi organi posvetovalno vlogo. Kakšen nesmisel!

Poglejmo samo tale primer: ravnatelja izvoli občinska skupščina, ko pa ta zavozi šolo (finančno ali pedagoško), trpi škodo šolski kolektiv. Občinski organi ostanejo lepo ob strani, saj nastopajo le »svetovalno«.

Družba potemtakem prosvetnim delavcem glede tega ne zaupa, zaupa pa jim vzgajanje mladega rodu. Prehajamo torej iz ene skrajnosti v drugo. Lahko trdimo, da vse doslej z zakonom nista določena mesto in vloga šole. Zakone sicer imamo, toda ti so nepopolni in potrebni še temeljitejših sprememb.

Tudi neurejenost pri notranji delitvi osebnih dohodkov v šoli je povečini rezultat neprožnosti šolskih kolektivov in nepravilnega pojmovanja samoupravnih pravic.

Še pred reformo sem želel, da bi učiteljevo delo v vseh slovenskih šolah enako ovrednotili, da bi bilo enako vredno vsaj na območju iste občine. Nekateri kolektivi, na primer na Koprskem, so to mojo zamisel podprli, medtem ko so videli drugi v tem »poseganje v samoupravne pravice«. Kako neživljenjsko! Šele potem, ko je prišel pravi čas, ko sem »oblekel sindikalni plašč«, smo s podporo sindikata in koprske TIS poskušali uveljaviti to zamisel. Rezultat: danes imajo vse šole enake normative za vrednotenje učiteljevega dela — z upoštevanjem specifičnosti dela in okolja. To je bilo doseženo z družbenim dogovorom, ne da bi pri tem kratili pravice samoupravnih organov.

In kakšne so možnosti za enako vrednotenje učiteljevega dela — vsaj na območju ene občine? Ena od teh je nedvomno družbeni dogovor, pri katerem sodelujejo predstavniki šol, TIS, domače sindikalne podružnice, občine in vsi, ki žele rešiti omenjeni problem. Učiteljevo delo vrednotimo lahko v točkah ali v denarju, pri tem pa je seveda treba upoštevati posebnosti dela in kraja. Vrednotimo ga po določenem ključu, ki naj upošteva: razrednikovo delo, delovna mesta, za katera je po predmetniku učna obveznost več kot 22 ur, delovne izkušnje, šolske naloge pri matematiki, slovenščini in tujih jezikih, knjižničarsko delo, načrtno delo v krožkih in šolskih organizacijah, dodatno pomoč, vodenje posameznih kabinetov (za fiziko, kemijo), skrb za kadre in drugo (plačila za prevoz v kraj, kjer učitelj stanuje), razno (dežurstvo za vozače, vodstvo ŠMK).

Pri vsem tem pa naj bi upoštevali učiteljevo izobrazbo, razrednikom pa določili število točk na učenca. Vsem, ki poučujejo na razredni stopnji več kot 22 ur, bi po določenem ključu povečali število točk glede na učitelje, katerih učna obveznost po predmetniku je več kot 22 ur. Delovne izkušnje naj bi priznali in upoštevali vsem članom delovne skupnosti, razen tistim, ki po petih letih še niso opravili strokovnega izpita, čeprav imajo »sezonsko pogodbo«. Ti bi ostali brez dodatka.

Pri omenjenem vrednotenju šolskih nalog pridemo v nasprotje z zakonom, ki pravi, da je pisanje oziroma poprava šolskih nalog sestavni del učiteljevega dela. Osebno sicer temu ne nasprotujem, da bi točkovali delo teh učiteljev, menim pa, naj bo izhodišče točkovanja število učencev.

Knjižničarjevo delo naj bi ocenjevali tako, da bi upoštevali, če ga opravlja poklicni knjižničar, število knjig in v skladu s tem določali točke.

Kar zadeva vodenje posameznih krožkov in kabinetov, menim, naj bi točkovni sistem zajel obseg dela, podlaga zanj pa naj bo delovni načrt in delovni pogoji. Uro dodatne pomoči vrednotimo kot redno učno uro.

Poleg tega naj bi šole vplivale tudi na temeljne izobraževalne skupnosti, da predvidijo denar za redni in izredni študij.

Zavedamo se, da bi bilo treba o tej problematiki spregovoriti precej bolj nadrobno, in vem, da pripravljajo — po znanstveni metodi — predlog o načinu vrednotenja učiteljevega dela.

Naj torej sklenem: delovne skupnosti naj bi s pomočjo sindikatov in temeljnih izobraževalnih skupnosti izbojevale vsaj »prvo stopnjo« enakega vrednotenja razredniških poslov, delovnih izkušenj ipd.

Če se je to posrečilo temeljni izobraževalni skupnosti obalnih občin (v Kopru), bi se najbrž lahko tudi tistim temeljnim izobraževalnim skupnostim, ki delujejo na območju ene same občine. Ta predlog naj bi obravnavali tudi republiški sindikalni organi in ga — če je le mogoče — uresničili že v prihodnjem koledarskem letu.

Ivan Vlahović

IGRA NA NOV NAČIN

ali kako se da razgibati otrokovo ustvarjalnost

Decembrska številka Kurirčka prinaša zanimiv »dramski« tekst Marije Vogelnikove z naslovom IGRA O DEDKU MRAZU IN RAZMIŠLJENEM APOTEKARJU ALI KAKO BI SE BIL JANEZKOV BRATEC, KI JE TAKO MAJHEN, DA LEŽI V KOŠARICI IN SESA DUDO, KMALU ZASTRUPIL, PA SE VENDAR NI.

Naslov, ki vzbuja določene asociacije, nakazuje zanimivo zgodbo. V prvi vrsti vzbuja radovednost. Toda pod gornjim naslovom bi zaman pričakovali igro v ustaljenem pomenu besede. Omenjeni sestavek ni dramski tekst, kakršnih smo navajeni, ampak je vzpodbuda otrokove ustvarjalnosti.

Iz 4. številke Kurirčka: ilustracija Jelke Reichmanove

Kreativnost je notranja sila, ki nenehno teži k upodobitvam in ubeseditvi. Otrokove ustvarjalne sposobnosti se zelo hitro pokažejo na literarnem in likovnem področju. Njihovega pomena se dobro zavedajo vzgojitelji v vrtcu in takoimenovani mali šoli. Kasneje je otrokova ustvarjalnost žal prevečkrat zanemarjena. Nekateri ne čutijo več potrebe po kreiranju, drugim pa sami zaviramo ustvarjalne vzgibe.

Otrokova utesnjenost pride najbolj živo do izraza pri nastopanju. Ob tem zagrešijo učitelji veliko nerodnosti, da ne rečem napak. Otroke razdele v predalčke, v tiste, ki so na odru »odlični«, v tiste, ki jih porabijo v skrajni sili, in v tiste, ki so po njihovem mnenju zanič. To mišljenje prevzamejo tudi otroci in samo po sebi se jim zdi razumljivo, da nastopajo — deklamirajo, recitirajo in igrajo vedno isti. Nekateri srčno žele nastopati, toda ker so bili že prvikrat zavrnjeni, ostanejo sproščeni javni nastopi zanje za vedno neuresničene sanje. Premalo se zavedamo, kako usoden utegne postati za otroka naš odklonilni odnos do njegovih želja. Brez presoje in popolnoma hladno mu znamo povedati, da za petje nima posluha, da je v telovadnici neroden in da ne zna igrati. Ko se v višjih razredih učenci vpisujejo v krožke, srečamo v dramatskem, recitacijskem in dopisniškem krožku navadno le tiste, ki že od nekdaj veljajo za dobre recitatorje in igralce.

Igra Marije Vogelnikove ima namen, da bi otroke na odru izenačila v tem smislu, da se nihče ne bi čutil prikrajšanega in da bi vsak lahko dosegel največjo stopnjo ustvarjalnosti. V igri nastopa ves razred. »Predstava, ki jo ob novem letu lahko priredimo v našem razredu,« pravi avtorica, »je drugačna od navadnih predstav, **ker si moramo besede zanjo sproti sami izmisliti** (podčrtala B. G.), ker v njej igramo vsi iz našega razreda in smo vsi tudi gledalci... Prostor za predstavo je naš šolski razred. Vse se dogaja tam, kjer navadne šolske dni sedi tovarišica učiteljica ali tovariš učitelj. Poti med klopmi so ulica, ki po njej hitimo v apoteko, gozdna stezica, na kateri srečamo tri medvede in belega zajčka in dedka Mraza. Mi v klopeh pa smo zdaj drevje, zdaj veter, zdaj zaskrbljeni prebivalci našega kraja, ki gledajo z oken in balkonov, kaj vse se bo zgodilo.«

Navodila za igro razgibavajo otrokovo domišljijo in v tem je velika odlika prizorov, v katerih naj bi igrali vsi člani razreda. S tem da si morajo otroci sami izmišljati besedilo, nakazuje igra svojevrstne fantazijske, vsebinske in gestikulacijske razsežnosti, saj postavlja otroka v sredo dogajanja, ki mu je hkrati sam avtor in izvajalec. Še tako plahi zajček, ki bi utegnil ves čas čepeti v kotu razreda, ima svoj pomen, in otroka lahko pohvalimo, ker je vlogo tako dobro igral. Prepričana sem, da mu s tem budimo samozavest in da bo pri drugi priložnosti v drugačni igri igral že drugačno vlogo.

Zamisel Marije Vogelnikove bo dosegla namen le v primeru, če jo bodo znali podpreti tudi učitelji. Ker naj bi se igra dogajala v razredu, se odkrito obrača tudi nanje in jih sili k razmišljanju. Navodila so napotek, kako poživiti dramsko dejavnost na šoli. Učiteljem se tako ponuja lepa priložnost za nov način dela z učenci. Morda bo decembrska številka Kurirčka potegnila iz jarka kak voz šolske dramatike. O tem, kako uspe ali ne uspe igra, »ki je drugačna od navadnih predstav«, pa bo mogoče pisati potem, ko se bomo takih predstav zares tudi lotili. Igra o dedku Mrazu in razmišljenem apotekarju govori v prid otroški ustvarjalnosti in to ji po mojem mišljenju zagotavlja uspeh.

Berta Golob

Otroška glasbena ustvarjalnost

Fenomen otroške ustvarjalnosti sodi brez dvoma med najbolj zanimive pojave otrokovega vedenja. Znano je namreč, da more spreten pedagog z ustrezno motivacijo pri otrocih sprožiti skoraj neizčrpen plaz ustvarjalnosti natrpane z novimi idejami in nepotvorjeno pristnostjo. To velja zlasti za verbalno in likovno ustvarjalnost.

Knjiga hrvaškega avtorja Vladimirja Tomerlina z naslovom »Otroška glasbena ustvarjalnost« (v originalu: »Dječje muzičko stvaralaštvo«) nas pa pouči, kako je mogoče otrokovo kreativnost uspešno vzbuditi tudi na področju glasbenega ustvarjanja. Pisec podrobno analizira, kaj je pravzaprav bistvo otroškega glasbenega ustvarjanja ter nam poda metodične podatke za ustrezno delo z otroki tako v okviru razrednega kot v okviru predmetnega pouka. Svoja izvajanja podpira z ustrezno dokumentacijo ti. z notalnim zapisom uglasbenih otroških pesmic, kar je rezultat g[illegible]ne kreativnosti posameznih učencev ali pa skupinskega dela otrok na nekaterih osnovnih šolah.

Delo Vladimirja Tomerlina »Dječje muzičko stvaralaštvo«, ki ga je avtor napisal v obliki priročnika za učitelje in predavatelje glasbene vzgoje, je izšlo v zbirki »Problemi suvremene nastave« pri zagrebški založbi »Školska knjiga«: stane 15.— N din.

VIATOR

Obraz ljubezni

Pedagog dr. Fran Pediček je naši javnosti že dobro znan; vedno znova nas preseneti s kakšno knjigo, v kateri se nam pokaže kot iskren prijatelj doraščajoče mladine ter odličen poznavalec dela njenega najbolj razgibanega psihosocialnega razvoja t. j. razdobja od pubertete do praga adolescence. Marsikaj, kar je doslej napisal, je namenjeno predvsem tej kategoriji mladih ljudi. To so zlasti dela: »Puberteta — drugo rojstvo« (Ljubljana, CZ, 1966), »Mladostnikove zadrege« (Ljubljana, CZ, 1966) in »Mladostnikovo vedenje« (Ljubljana, CZ, 1968).

V letošnjem šolskem letu je Cankarjeva založba v Ljubljani v okviru zbirke »Knjižnica za mlade« izdala novo avtorjevo delo z naslovom **»Mlada«** in podnaslovom **»Obraz najine ljubezni«**. V tej knjižici želi pisec, kakor sam pravi, »izrisati obraz ljubezni med današnjimi mladimi ljudmi, kakršen se nam kaže iz radosti in bolečine, iz smeha in žalosti, iz upanja in razočaranja mnogih današnjih deklet in fantov«, ter pokazati mladim ljudem na kar najbolj nevsiljiv način tisto pot, ki med številnimi čermi edina lahko vodi do osrečujočega stapljanja dveh mladih src in do oblikovanja zdrave družinske skupnosti.

S tem delom je naša mladina dobila v roke dragocen vademekum, ki naj ji pomaga najti pot do lastnih globin, stezo do sočloveka in lastno srečo ob njem. Delo, ki je napisano izredno toplo in nadvse razumljivo, priporočamo zlasti srednješolski in vajenski mladini.

Knjižica (145 strani) stane 4,50 N din.

VIATOR

SKRIVNOST?

Spolna vzgoja zajema načrtno usmerjanje spolnega razvoja otrok ter mladine glede na fizično-fiziološke, socialne, moralne in estetske vidike z namenom, da bi bil osebek usposobljen za zdravo ter pravilno zakonsko življenje.

Dočim je bilo v polpretekli dobi glede problemov, ki so v zvezi s seksualnostjo, vse preveč nepotrebnega sprenevedanja, smo po zadnji svetovni vojni zašli v drugo skrajnost, katero nekateri označujejo kot »seksualno revolucijo«. Izšla je vrsta knjig, ki s tega ali onega zornega kota obravnavajo različno problematiko s področja seksologije, o tem izhajajo članki v številnih revijah ter govorijo filmski trakovi, televizija in gledališča.

Žal od vse te poplave informacij mlad človek ne dobi tega, česar si želi in kar upravičeno pričakuje. Marsikaj mu celo bolj škodi kot koristi, ker mu ne služi v poduk, temveč kot navodilo za akcijo; to pa ga ne more osrečiti. Pripelje ga v slepo ulico, iz katere nemalokrat sam težko najde pravi izhod.

Opirajoč se na znano resnico, da je bolje preprečevati kakor zdraviti, sta pedagoga France Demšar in Jože Valentinčič napisala drobno knjižico z naslovom »Skrivnost, ki ni skrivnost«. To, s pedagoškim erosom napisano delce, je namenjeno spolni vzgoji predpubertetnikov ter tistih na pragu pubertete. Zajela sta le nujno potrebne informacije, ki razlagajo človekov razvoj od spočetja oz. rojstva do brstenja prve ljubezni.

Odlika njune knjižice, ki je izšla v zbirki »Knjižnica za mlade« Cankarjeve založbe v Ljubljani, je v tem, da sta s pedagoško tankočutnostjo uravnovesila biološko ter socialno-etično in estetsko komponento informiranja, kar smo doslej zaman iskali ter najbolj pogrešali pri številnih podobnih delih namenjenih doraščajoči mladini.

Knjižica glede na kupce, katerim je namenjena, ni draga; stane le toliko kot malo boljša vstopnica za predstavo v kinu: 4,50 novih dinarjev!

Viator

Mala galerija v litijski osnovni šoli

Ne mislim pripovedovati o kaki veliki, reprezentativni galeriji, temveč o majhni, prikupni galeriji, ki nastaja na hodniku litijske osnovne šole s prizadevanjem predmetnega učitelja likovnega pouka Poldeta Miheliča. Tudi sam slika. Razstavljal je že samostojno v Kamniku in dvakrat v Kranju, skupaj z drugimi slikarji pa v Trbovljah, Kranju, Šmartnem, v Litiji in na razstavi slikarjev — naivcev v Kostanjevici. Dvakrat je sodeloval v koloniji slikarjev samoukov v Trebnjem na Dolenjskem, kamor so bili povabljeni slikarji iz Slovenije in sosednje Hrvatske, kjer se je rodila ta zvrst slikanja. Kot učitelj in slikar si Polde Mihelič želi, da bi tudi mladi dobili pravilen odnos do umetnosti. In priznati je treba, da si učenci pa tudi odrasli, ki pridejo v šolo, z zanimanjem ogledujejo razstavljene slike.

Od kod ideja za malo galerijo v hodniku litijske osnovne šole? Ko so odprli prizidek te šole l. 1966, je bila v hodniku tega primerno osvetljenega novega dela razstava slikarjev — domačinov: akademske slikarke Mire Pregljeve ter slikarjev samoukov Nika Prestorja in Poldeta Miheliča. Takrat je razstavljal tudi učitelj in slikar Magyar iz Čateža na Dolenjskem.

Po končani slovesnosti so odnesli slikarji slike domov. Šolski hodniki so ostali prazni. Tovarišu Miheliču se je zazdelo, da bi bilo prav, če bi bili hodniki vedno tako prijetni za oko kot so bili tedaj, ko je bila razstava. Zato je prinesel najprej svoje slike, nato pa je začel dodajati še dela drugih slikarjev. Zamenjaval je svoje slike z drugimi in tako bogatil zbirko, ki je danes posebna zanimivost šole. V njej je zdaj osemnajst slik, med njimi so poleg Miheličevih še slike akademske slikarke Mire Pregljeve iz Litije, Grete Pečnikove iz Pirana, akademskega slikarja Albina Polajnerja, slikarja Toneta Ropnika iz Mute, Petra Marušiča iz Trsta in upokojenega učitelja — domačina Nika Prestorja.

Lepa in zanimiva zbirka privablja v šolo mlade in starejše gledalce in jim vsaj delno nadomesti tisto, za kar smo prikrajšani na podeželju, kjer ni galerij in muzejev.

Vendar je poleg tega še druga zbirka slik: to so najboljše slike učencev, ki krasijo ostale šolske hodnike. Posebno mesto imajo panjske končnice, ki jih učenci radi slikajo in ki v njih zbujajo zanimanje in spoštovanje do te zvrsti ljudske umetnosti.

Naša galerija nastaja sicer počasi, vendar dovolj hitro, če pomislimo, da je odvisna od prizadevanj enega samega človeka.

Miloš Djukić

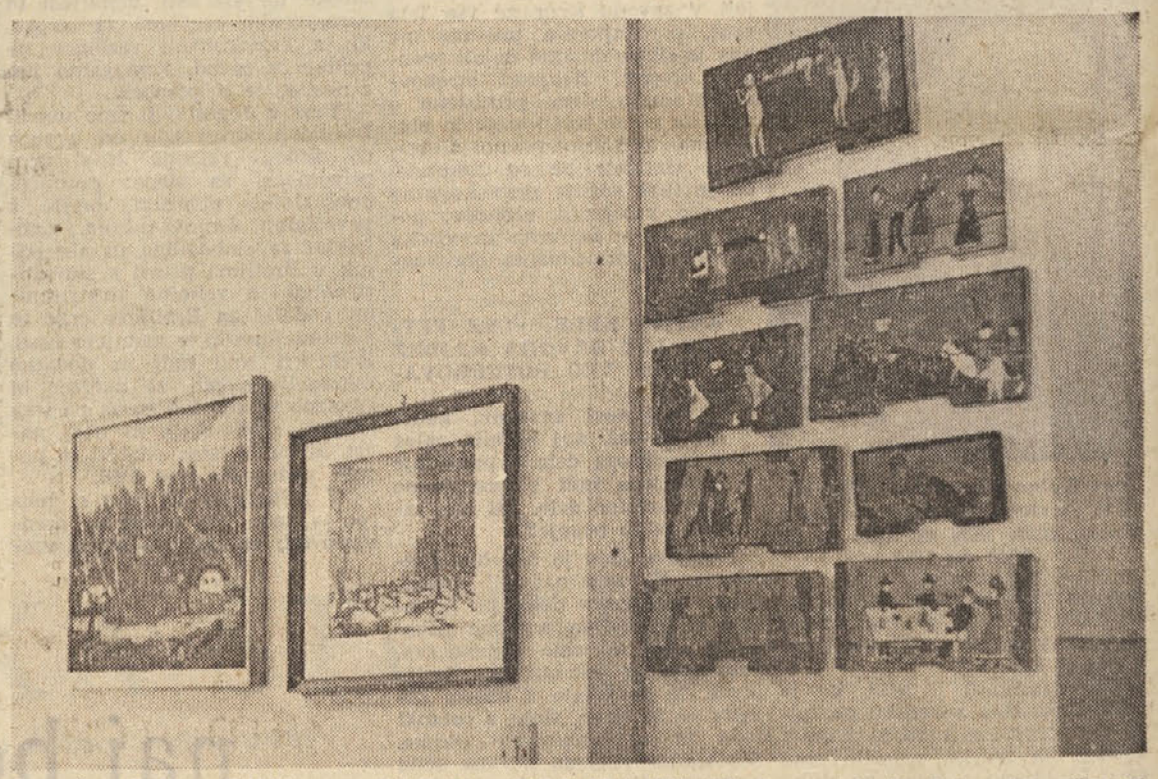

Iz male galerije v litijski osnovni šoli: Dve sliki Poldeta Miheliča in panjske končnice, delo učencev te osnovne šole (Foto: H. Lebinger)

VZGOJNI CILJI ŠOLSKE REFORME V FRANCIJI

Aktivne metode in vódene vaje

Pred nekaj leti je bila v Franciji razglašena šolska reforma pod geslom: »Zagotoviti izbor najboljših po napredovanju vseh.« To pomeni: šolo je treba napraviti tako, da bodo vsi normalno razviti učenci lahko izdelovali, da pa sposobnejši pri tem ne bodo zavirani v njihovem razvoju. Ta reforma se je pripravljala že ves čas po letu 1945 in je bila temeljito preizkušena v velikem številu eksperimentalnih šol. Duh, ki preveva to reformo, je izražen v stavku: dati srednji šoli nazaj osnovni smoter, ki je — **vzgoja in oblikovanje osebnosti.** Za to pa ni toliko važen predmetnik in tudi ne število ur posameznega predmeta, kakor metode, ki se v šoli uporabljajo. Te morajo stremeti k moralnemu, intelektualnemu, telesnemu in socialnemu razvoju mladega človeka. Popolnoma neumestno je omalovaževanje posameznih predmetov in njihova kategorizacija na bolj ali manj imenitne (eksaktne in humanistične) ter stranske predmete ali veščine; vsi predmeti so enako važni: eni vzgajajo duha, drugi zmožnost izražanja, tretji so potrebni za učenčevo moralno in socialno, četrti spet za njegovo telesno vzgojo in rast.

Med sredstvi, ki naj služijo temu smotru, so posebno važne **aktivne metode** dela v šoli. Te imajo za cilj, odpraviti v kar največji meri pasivnost in indiferentnost otroka in ga aktivizirati, to je pripraviti do tega, da bo začel misliti in ustvarjati. Koliko ur preteče v šoli, ne da bi vzbudili v dijakih resnično zanimanje, koliko dni ostaja dijak popolnoma odsoten med poukom in se le dela, da posluša! Medtem ko se z vso mladostno vnemo ogreva za igro, kino, tehniko in raznovrstne dogodivščine, pa ne kaže v šoli prav nobenega zanimanja, ampak le strašanski dolgčas.

Uporabljati v šoli aktivne metode torej pomeni: **s spremembo ravnanja učitelja doseči spremembo ravnanja pri učencih.**

Bistvo aktivnih metod je v naslednjem postopku:

a) **Predhodna priprava učencev.** Učitelj se ne sme zadovoljiti z razlago nekega pojava, ampak mora uporabiti vso svojo spretnost in znanje, da bi vzbudil v učencih radovednost ob razumevanju raziskovanega pojava, hkrati pa mora ustvariti v njih podlago za takšno razumevanje.

b) **Samostojno delo učencev.** Učencem je treba pustiti, da delajo sami. Verjetno se bodo motili in napačno razlagali dobljene rezultate, toda vsaka napaka bo zanje plodovita, če jo bodo sami odkrili ob sodelovanju učitelja. Prav to počasno, tavajoče delo rodi uspeh. Učenci se zavedajo svoje samostojnosti, postanejo samozavestni in tako z veseljem prenašajo veliko večje napore, kot bi jih sicer.

c) **Skupna sinteza.** Učitelj na koncu vaje analizira dobljene rezultate, skupaj z učenci ugotavlja pridobljeno spoznanje in na kratko povzame sklepe.

V okrožnici Ministrstva za narodno vzgojo so aktivne metode takole opisane:

»Najprej in predvsem imajo aktivne metode namen doseči, da bi bil otrok v razredu bolj igralec kot gledalec in poslušalec... Toda aktivne metode gredo še dalje: dinamičnost mladega človeka, ki ga žene, hočejo usmeriti v njegovo lastno oblikovanje; namesto da to dinamiko zadržujemo ali jo celo tiščimo k tlom, je treba poiskati način, kako bi jo čim bolje izkoristili... Naj nihče ne pravi, da takšna pedagogika ubija disciplino in zmanjšuje sposobnost učenca za obvladovanje naporov! Izkušnja kaže nasprotno, da ni aktivnosti brez težaškega dela in brez notranje discipline.«

KAJ SO VÓDENE VAJE

Med najpomembnejše aktivne metode spadajo **vódene vaje.** Namen teh vaj je dvojen:

a) navaditi učence uporabljati učna sredstva: slovar, učbenik, razne tabele, instrumente itd.;

b) omogočiti vsem učencem z različnimi zmožnostmi, da si osvojijo pravilne metode dela in se aktivno vključijo v pouk.

Če prepustimo učenca samemu sebi, da se ubada z učenjem, bo navadno porabil zelo veliko časa, predno se bo dokopal do pravilne rabe učnih pripomočkov, ali pa se mu ne bo to nikoli prav posrečilo in pri vsej svoji pridnosti ne bo dosegel ustreznih uspehov. Zato je nujno potrebno, da šola navadi otroka učiti se. Učitelj mora poučiti učence o pomenu različnega tiska v knjigi, o logični zgradbi posameznega poglavja, o tem, kaj si morajo zapomniti in kaj naj samo preberejo; kako je določeno poglavje povezano s prejšnjimi in katero znanje se za razumevanje dane lekcije zahteva že od prej. — Učenci se bodo tako navadili študirati po knjigi (beležka ne more biti nadomestilo za knjigo!), navadili se bodo ločiti bistveno od nebistvenega, delati si dispozicije, ekscerpirati itd., kar bodo v poznejšem študiju nujno potrebovali.

Tudi jasno in jedrnato izražanje je stvar, ki ni prirojena, ampak se je mora dijak šele naučiti. Tu šola velikokrat greši, ko dovoljuje učencem, da se učijo skoraj na pamet zgodovinske, literarne in druge lekcije. Namesto takega nesmiselnega učenja, katerega spominska reprodukcija je vezana na določeno besedo v knjigi ali na določeni stavek (če ta slučajno izpuhti iz glave, je katastrofa neizogibna...!), se morajo učenci navaditi pripovedovanja s svojimi besedami, po dispoziciji, ki so si jo sami pripravili. Pri vsem tem lahko mnogo pripomorejo vódene vaje. Zato je to njihov prvi namen.

Drugi namen vódenih vaj pa je: individualizacija pouka. Vsi učenci niso enako zmožni. Če bi učitelj vzel za kriterij svojega nivoja v razredu katerega od boljših, bi bili slabši zapostavljeni in bi kmalu opešali ali izgubili pogum; če pa bi vzel kriterij po slabših, bi se boljši polenili in bi zapravili svoje darove. Vódene vaje pa omogočajo učitelju bolje spoznati učence ter jih usmerjati po njihovih sposobnostih. Tu učitelj lahko individualizira svoje metode. Ni potrebno, da bi vsi učenci delali z enakim tempom in tudi ne isto stvar. Nekateri so bolj temeljiti, drugi bolj široki; ta je zmožen velike koncentracije, drugi se le s težavo osredotoči na bistvo pojava; tega bolj zanima ta predmet ali ta stran pojava, onega drugi predmet ali druga plat pojava. Pri vódenih vajah učitelj najbolje spozna naravo svojih učencev in jih v skladu z njo usmerja. Vsak učenec tu najde svoje mesto. Tako vsi lahko napredujejo in oblikujejo svojo osebnost, ne da bi bil kdo oviran v svoji rasti.

Vódene vaje se lahko uporabljajo ali za pripravo nove lekcije ali pa za utrjevanje že razložene materije. V drugem primeru je možno tudi ocenjevanje učencev. Navedel bom dva zgleda iz matematike, ki sem jima sam prisostvoval:

1. Naslednjo šolsko uro je na programu četverokotnik. Kot priprava na to lekcijo so na programu vódene vaje. Profesor nariše na tablo dve daljici in naroči učencem, da ugotove, kakšne so možnosti medsebojnega sekanja daljic glede na dolžine odsekov in glede na kote, ki jih daljici oklepata; nato naj spojijo konce daljic in ugotove, kakšni liki nastanejo.

Dijaki samostojno rišejo in ugotavljajo: daljici se lahko razpolavljata ali se ne razpolavljata, lahko se sekata pod pravim ali pod kakim drugim kotom; pri spajanju koncev daljic nastane četverokotnik, ki ima ali vse stranice enake ali vse kote enake ali vse stranice in vse kote enake itd. Med vajo profesor hodi od učenca do učenca, svetuje, pomaga... Na koncu povzame

(Dalje na 8. strani)

DANE ZAJC: BELA MAČICA

Področje slovenske mladinske književnosti je tisto področje, ki je najmanj raziskano, pregledano in ocenjeno. Časopisna poročila o izidu novih mladinskih knjig so skopa, priložnostna, največkrat le golo informativna in registrirna. Tudi literarne zgodovine izpuščajo pisce, ki pišejo samo za mladino. Nekateri pa menijo, da bi morali imeti za mladinsko književnost posebne literarne zgodovinske izdaje.

Trenutno pa je tako, da smo veseli, če sploh kdo piše in skuša oceniti sodobna mladinska dela. Vendar naletimo tu dostikrat na šablonsko poročanje, ki ima že neki ustaljeni kalup: Če napiše mladinsko knjigo znan slovenski pisatelj, izvemo, da je sposoben napisati dobro mladinsko delo le tisti, ki tudi sicer dobro piše za odrasle, kar je pisatelj, ki ga to pot ocenjujemo, ponovno dokazal. (Pri tem mimogrede pozabimo na naše odlične in izključno mladinske pisce, kot je pri Slovencih E. Peroci, pri Srbih pa npr. Dragan Lukić in Mirko Petrović, da jih omenimo samo nekaj!) Pozabljamo tudi, da je za mladinsko književnost potrebno neko posebno nagnjenje in izbrušen posluh za otrokov svet, kar morda ni dano vsakemu piscu. Zakaj v takih primerih vsevprek hvaliti, ko tako pretirana in neresna hvala morda ni povšeči niti piscu samemu? Dostikrat imam žal vtis, da izide prenekatero mladinsko delo že zaradi podpisa, ki ga krasi, da v takih primerih urednik ničesar ne črta, čeprav bi avtorju s tem napravil uslugo.

Take in podobne asociacije sem imel, ko sem dobil v roke pesmi za otroke, ki jih je napisal Dane Zajc in imajo naslov Bela mačica.

Avtor je, kot znano, že zdavnaj priznan poet in to ne samo v slovenskem svetu. Glede na osnovno ubranost njegovih pesmi za odrasle je za odraslega bralca gotovo še prav posebno zanimivo, kako se odraža v njegovih mladinskih pesmih vedrina otroškega sveta.

V zbirki, ki ima format velike slikanice, je sedem pesmi, ki so bogato in stilno barvno ilustrirane (Lidija Osterc).

Pesmi so večinoma zelo dolge, pisane v docela razvezani obliki, v prostem verzu in vezani obliki. Glede na to, da so izšle v Cicibanovi knjižnici kot slikanica, so namenjene predvsem najmlajšim bralcem. Ti pa so še nerodni črkovalci in prav gotovo niso ljubitelji dolgih pesmi. Zlasti če vemo, da se prenekatero nauče na pamet in to v hipnem navdušenju in doživetju. Izjema med zelo dolgimi pesmimi, ki jih je v zbirki med sedmim pet, je samo prva pesem Bela mačica. Ta je kljub dolžini zaradi krhke sanjske pravljičnosti stkana iz čiste poezije in je za otroka enkratno doživetje, posebno če mu jo posreduje odrasli. Tudi zadnja pesem v zbirki, najkrajša, je odlična, čeprav popolno nasprotje prve. Jedrnatost, zgoščenost izraza, stopnjevana ritmičnost, zaokroženost in smisel za humor so odlika te otroške pesmi.

To sta dve pesmi, ki bi ju mogli verjetno brez zadrege uvrstiti v antologijo sodobne slovenske mladinske poezije (če bi jo imeli). Vse druge pesmi v zbirki pa so zelo poprečne, predolgovezne, ker so premalo duhovite, ne prinašajo ničesar enkratnega, novega, začetki pesmi pa nam povedo, da jih pesnik ni pisal s posebno notranjo nujo, saj so le šablona.

Primeri začetkov: 1. pesem — Tisti dan je glasno bral (bobnar Čiv po Vrabčjem Dolu. 2. pesem — Tisto jutro od povsod / v Vrabčji Dol so prileteli. 3. Tistega pusta, tistega leta... To ni opravičljivo niti v primerjavi s klasično pravljico, ki prične z: Nekoč, nekdaj...

Tudi verzi kot: Spet pomlad je k nam prišla / v rožnati opravi in: Zopet hrib in dol cvete / spet toplo je v strešnem žlebu / spet so lastovke prišle, ali: Bil izčrpen je klepet / ampak ko se je znočilo / brali so sledeči sklep: Vsak naj je le za kosilo / mačku zvonec naj na rep / se obesi, da v svarilo / slišimo njegov korak, pa še: Naj nihče v našem dolu ne gladuje / črvi se povsod dobe / živež spet se pocenjuje...

so daleč od resnične otroške poezije. Taki verzi so res poceni in zgolj verzifikacija, neduhovita in neučinkovita.

O živalskih šolah, shodih in podobnem smo v otroški poeziji že brali v jedrnatejšem in duhovitejšem stilu. Tudi maček z zvoncem, ki opozarja miši na svoj prihod, je že dolgo znana figura v otroškem pravljičnem svetu. Če so v Zajčevi poeziji zamenjali miši vrabci, pa tudi ni kaka posebna originalnost.

Pesem Mišji karneval je najdaljša in najmanj primerna za mladega bralca Cicibanove knjižnice. Mimogrede: to pesem najdemo v berilu za osnovne šole in sicer za sedmi razred! Na plošči, ki jo napoveduje Mladinska knjiga, se je znašla v družbi sebi primernih: Prešeren: Apel in čevljar, Sonet o kaši, Aškerc: Dva vodnjaka, Župančič: Omer čita Ahmedovo knjigo, Menart: Moj spomenik, Krakar: Proda se pesnik. Čemu pripisati, da se v isti knjižici znajdejo tako različne pesmi glede na težavnostno stopnjo otrokovega dojemanja? Kot satira na medčloveške odnose in alegorija za otroke te starostne stopnje prav gotovo ni dojemljiva. Če je v zbirki samo sedem pesmi, bi vsaj v takem primeru želeli več enotnosti, vsebinske povezanosti, a predvsem naj bi bile namenjene isti starostni stopnji, zlasti, če izidejo kot slikanica.

Kljub napisanemu pa je otroška zbirka sedmih pesmi Daneta Zajca dosežek in to predvsem zaradi prve in zadnje pesmi. Kaiti razmerje dveh odličnih pesmi proti petim poprečnim je uspeh. Od tod dalje se D. Zajcu odpira in pelje pot v svet resnične otroške poezije.

Slikanico je založila Mladinska knjiga.

Velimir Batič

V LJUBLJANSKEM MLADINSKEM GLEDALIŠČU

Max Kammerlander: PAVLIHČEVA SKRIVNOST

Začnimo tam, kjer igrica pravzaprav konca, z življenjsko vzgojnim spoznanjem: »imeti prijatelje, je res veliko več kot največja skrinja denarja.« Hvalnica prijateljstvu torej in svarilo pred vsem zmaterializiranim, pred varljivim mišljenjem, da bogastvo osrečuje.

S tem naukom postreže Kammerlander presenetljivo očitno, solzavo ganljivo, kljub dokaj realističnemu poteku igrice, ki jo po pravici označujejo s pol pravljico pol kriminalko.

Vrabček je najzanimivejši lik v zgodbi. Kljub temu da je brezdomec — dvanajstletni fantič prepuščen sam sebi — ne zaide na kriva pota. Spremlja ga dediščina materinih naukov, ki mu pomagajo podzavestno razločevati med dobrim in zlim. Usoda mu sicer nameni posebno dogodivščino: otepa se s »pravima lumpoma«, ob vsem tem pa sreča toliko dobrih ljudi, da mora večina teh poštenjakov na koncu vendarle zmagati.

Igrica je očitno vzgojna, njena prednost pa je, da jo je dobil v roke spreten režiser (Jože Vozny) in dobri igralci. Vrabčka je zaigrala Mina Jerajeva; podoba, ki jo je ustvarila, je nedvomno vredna vsega priznanja. Vrvohodca, ki je zaradi »dobrote« poklicnega tovariša prišel ob svojo eksistenco, je upodobil Božo Vovk. Čeprav izzveneva besedilo, namenjeno tej vlogi, tisto človeško pomenljivo noto razočaranja, pa Božo Vovk v svoji vlogi ne zapade v zoprno sentimentalnost, temveč se ves čas igre vzdrži »na vrvi« — na mejah človeške topline in priljudnosti.

Precej občudovanja med mladimi je požela Majolka Šukljetova, ki je ustvarila lik režiserke s tisto odločno zavzetostjo, kakršna je značilna za organizatorje in ustvarjalce. Poštenega Lutkarja je predstavil Sandi Pavlin, njegovo hčer Milena Gramova, starinarja Miro Veber, »lopova« pa Boris Juh in Brane Ivanc.

Igrico si bodo z veseljem ogledali učenci nižjih razredov, saj je lahkotna in zabavna. V primerjavi s prvo letošnjo premiero — Popovićevo Rdečo kapico — je besedilo precej manj zahtevno, ideja očitna in je ni treba posebej razlagati ali odkrivati. Otroci se bodo predvsem zabavali, nauk ob koncu pa jim bo potrdli to, kar jim dopoveduje učitelji in najbrž tudi večina staršev.

M. K.

»Pavlihčeva skrivnost« — komična kriminalka s pravljičnimi primesmi

Program za sistematično izobraževanje staršev

Na pobudo vodstev mnogih osnovnih šol v SR Sloveniji ter na neposredno iniciativo Delavske univerze »Boris Kidrič« v Ljubljani je Zveza delavskih univerz Slovenije v Ljubljani pred kratkim izdala nadvse potreben in že dolgo časa pričakovani program za sistematično izobraževanje staršev, ki imajo osnovnošolske otroke. Pripravili so ga ob naslonitvi na okvirni program za izobraževanje staršev Zveze delavskih univerz Slovenije naši pedagogi in psihologi: Hedvika Virant, Milan Adamič, Vida Strle, Ivan Berce in Jože Valentinčič.

Program za sistematično izobraževanje staršev, katerih otroci obiskujejo malo in osnovno šolo, tvorita glavni in dopolnilni del. Glavni del vsebuje 26 tem: dve za starše predšolskih otrok in po tri za starše otrok, učencev od 1. do 8. razreda osemletke. Navedene teme olajšujejo šolam oz. njihovim strokovnim kolektivom organizacijo sistematičnih predavanj za očete in matere šolskih otrok, in sicer tako, da pritegnejo na predavanja vedno le starše otrok istih razredov, pri čemer sorodnost vzgojnih problemov omogoča intenzivnejše in sproščenejše sodelovanje vseh prisotnih.

Medtem ko zajema glavni del programa le obravnavanje običajnega biopsihosocialnega razvoja otrok ter njihovega vzgojnega vodenja, pa je posebni del namenjen predvsem staršem, ki imajo otroke motene v telesnem in duševnem razvoju. To so otroci z bralnimi in napisovalnimi motnjami (legasteniki), otroci z rahlimi možganskimi okvarami, levoročni in obojeročni otroci, otroci, ki močijo postelo (enuretiki), otroci, ki se težko uče, čustveno moteni ter živčni (nevrotični) otroci.

Vsaka tema splošnega in posebnega dela programa je razčlenjena na tri do šest tez, ki omogočajo smotrnejšo razporeditev gradiva, namenjenega za predavanje, ter njegovo večjo učinkovitost. Za vsako poglavje je tudi navedena ustrezna poljudnoznanstvena literatura iz zbirk »Knjižnica za starše« in »Knjižnica za mlade«, ki ju prizadevno izdaja in dopolnjuje Cankarjeva založba v Ljubljani. Predavatelji bodo seveda morali poseči po ustrezni strokovno zahtevnejši literaturi, katere tudi pri nas zdaj več ne primanjkuje, zlasti še, če upoštevamo poleg slovenskih tudi izdajateljsko dejavnost založb v naših bratskih republikah, zlasti v Beogradu, Sarajevu, Titogradu in Zagrebu.

Prepričani smo, da bo program za izobraževanje staršev osnovnošolske mladine nudil našim osemletkam ter njihovim podružnicam pomembno oporo; zlasti bo še koristil učiteljem za kvalitetnejše vodenje roditeljskih sestankov ter poučnih vzgojnih predavanj za starše, pomeni pa tudi okrepitev dosedanjih prizadevanj za nadaljnje pedagoško prosvetljevanje najširših plasti našega ljudstva, pri čemer je predvidena tudi pritegnitev vidnih strokovnjakov pedagogov, defektologov, psihologov, pediatrov, psihiatrov, socialnih delavcev, mladinskih sodnikov in sociologov.

Posebni del programa bi bilo dobro še razširiti predvsem na problematiko slabovidnih (teh ni malo) in naglušnih ter invalidnih otrok. Prav tako pa še vedno zanemarjamo visoko inteligentne otroke, ki so največji potencialni kapital družbe, ter otroke, ki že zgodaj kažejo nadpovprečne sposobnosti za ustvarjalno delo na področju glasbene, likovne in literarne umetnosti.

Poleg programa za sistematično izobraževanje staršev osnovnošolske mladine (19 strani), ki stane 4 N-din, naj opozorimo še na tele publikacije Zveze delavskih univerz Slovenije:

— Šola za življenje in vzgoja doraščajoče mladine (125 strani). — Ljubljana, 1961. Cena 2 N-din;

— Šola za življenje — Osnovni program in metodični napotki (18 strani). — Ljubljana, 1967. Cena 2,50 N-dinarjev;

— Sodobna družina in vzgoja (143 strani; obsežna strokovna bibliografija!). — Ljubljana, 1968. Cena 7,30 N-din.

VIATOR

Književnost za otroke in mladino

Milan Crnković: »Dječja književnost«

Pojem »otroška in mladinska literatura« zajema vezano in nevezano besedo, ki jo z literarnimi tendencami pišejo sami otroci in mladina, ter beletristiko, ki jo zanjo ustvarjajo odrasli pesniki in pisatelji. Le-ta ima za razvijajoče se mladO človeško bitje izreden vzgojni pomen, ker ga plemeniti in izobražuje. Zato morajo starši in poklicni vzgojitelji budno spremljati ter dobro poznati vse, kar že obstaja in kar novega nastaja na tem področju.

Jugoslovanski knjižni trg doslej ni premogel dela, ki bi zajelo problematiko ter podalo prerez dosedanje domače in tuje otroške ter mladinske književnosti. To hudo vrzel je za hrvaški in srbski kulturni krog sedaj zapolnil profesor na reški pedagoški akademiji Milan Crnković; napisal je priročnik za študente pedagoških akademij in za učitelje z naslovom »Otroška književnost« (v originalu: »Dječja književnost«).

Pisec je svoj priročnik razdelil na štiri dele: v prvem je obdelal pojem otroške in mladinske književnosti s posebnim poudarkom na ugotovitvi, katera dela sodijo v to zvrst in katera ne; drugi del je namenil otroški in mladinski prozi, tretjega poeziji, zadnjega — četrtega — pa mešanim zvrstem (basni, živalski zgodbi, avanturističnemu romanu, znanstveno fantastičnemu romanu, zgodovinskemu romanu, potopisom, biografijam znamenitih raziskovalcev itd.).

Iz indeksa imen je razvidno, da je prizadevni avtor obdelal nad 450 literarnih ustvarjalcev iz jugoslovanske in tuje otroške ter mladinske beletristike. Od slovenskih književnikov so omenjeni samo nekateri najvidnejši: Fran Levstik, Oton Župančič, France Bevk, Anton Ingolič, Tone Seliškar, Ela Peroci, Tone Pavček itd. Navedena je tudi izbrana bibliografija ustreznih del iz literarne zgodovine in literarne teorije v angleškem, ruskem, nemškem italijanskem ter srbskem oziroma hrvatskem jeziku.

Knjiga Milana Crnkovića »Dječja književnost« — prva te vrste v naši državi — je izšla letos že v 2. izdaji pri Školski knjigi v Zagrebu: ima 213 strani in stane 22.— N din.

Ob tej priliki naj nam bo dovoljeno zastaviti slovenskim založniškim hišam in kompetentnim strokovnjakom tole javno vprašanje:

— Mar ne bi zmogli takšnega dela tudi mi, Slovenci?

VIATOR

David Rimas: Umivanje zamorca

Tudi šestega poglavja naj pametni ne preberejo do konca, ker bodo že po uvodnih stavkih vedeli, kam pes svojo nadležno taco moli. Dogaja se kjerkoli ali v umobolnici

Sedel je z objetimi nogami na postelji, ko sem vstopil. Glavo je imel naslonjeno na kolena in dolgo ni hotel začutiti moje navzočnosti. Moj prvi obisk pri njem je bil to, čeprav je takole posedal v svojem novem bivališču že nekaj mesecev. Včasih pa sva bila nekoliko več skupaj, kolega sva bila. Potem se je nekega dne življenje zrušilo nanj in ni vzdržal. Pričel je govoriti o zmaju s sedmimi glavami, ki da preži nanj v Glavni ulici. To ulico je tistega dne vedno pretekel in ves zasopel prišel v šolo. Tu je s svojim obnašanjem in govorjenjem povzročil nekajkrat prav čudno situacijo med nami in učenci, zato so ga nekoč odpeljali. Ne vem, kako to, da mi je pisal. Najbrž se mu je utrnila drobna misel, sedel in napisal je, da je zmaju že odbil pet glav, dveh pa ne more. Ena mu neprestano sika čas, čas, čas, druga pa prostor, prostor, prostor... Tudi ti dve bo ugonobil, se že pripravlja. Dostavil je, naj ga obiščem, da bom videl razdejanje okoli njega. Obiske da redno sprejema.

— Vsak čas bom z razmišljanjem in bojem ugonobil čas — je tiho dejal, ne da bi dvignil glavo — ko bi vedel, kje ima čas vrat, bi se to že zgodilo — a nima vratu, kot tudi trupa ne.

Mislil sem že, da moj obisk ne bo naletel na odmev, in skoraj žal mi je postalo, da sem ga zmotil. A že je dvignil glavo, prestrašeno pogledal okoli sebe, in ko me je zagledal, se je zazrl vame in spregovoril s čisto spremenjenim glasom: — mnogo učencev je že šlo mimo mojih oči in med mojimi rokami — nešteto zgodb in zgodbic so že spletli okoli mene — z mnogimi se iz dneva v dan srečujemo in pokimavamo si — z drugimi pa se ne poznamo več — nanje najbrž nisem naredil nobenega vtisa — težko je na sto in sto ljudi napraviti globok vtis — mnogo energije to zahteva — mnogo je različnih ljudi, miselnosti in čustev — pa tudi razpoloženja ob srečanjih so zelo pestra — tudi moje oči so ob srečanjih silno različne — včasih so slepe in ne vidijo nasmeha in premikov ustnic — v tujem kraju so srečanja in pozdravi običajno bolj topli in živahni — včasih je tako srečanje v dnevu kot sončni žarek — le redko so srečanja z nekdanjimi učenci v tujem kraju temen oblak — pa tudi ne poznam vseh, ki morda čakajo, da bi jih poznal — mnogo je časa med slovesom in videnjem in mladi se dokaj spremenijo, da jih ni mogoče poznati — novo obliko, poteze in doživetja dobijo, odrasli postanejo — Marijo sem spoznal v osmem, ko sem še ves zelen prišel na šolo — pred osmimi leti je menda bilo — veliko se ukvarjam s prostorom in časom — nato je odšla na učiteljišče— po petih letih je prišla v zbornico — vsi smo še nekaj časa igrali pred njo nekakšno avtoriteto — čez čas smo se le sprostili pred njo in skoraj vsi nekdanji učitelji smo jo s svojimi privatnimi malenkostmi razočarali — snubil sem jo in vzela sva se — šlo je, dokler se v najino razmerje ni vpletel kolega — rekel je, da mi jo bo speljal — zanosila je in ločila sva se.

Spet se je sklonil, da so mu lasje padli čez kolena, in nekaj hipov molčal. Ponudil sem mu čokolado, a me ni slišal ne videl. Nekaj sem vedel o njegovi preteklosti, pravili so mi drugi, mnogo njegovih trenutkov pa ni prišlo med ljudi. Ves čas najinega poznanstva je bil precej molčeč. Ko je spet dvignil glavo, sem svoja razmišljanja o najinih gluhih pogovorih v preteklosti potisnil vstran in prisluhnil: — prostor, prostor — svetlobna leta daleč imaš glavo, svetlobna leta daleč imaš rep — našel ti bom vrat — tiste, ki so že pri kruhu, videvam v trgovinah, delavnicah, gostilnah, pisarnah in na cesti — nekateri ob obisku rečejo, o, tovariš, kaj pa želite, drugi pa vprašajo, kaj želite, gospod — s temi drugimi smo tujci — tudi jaz se vseh svojih profesorjev ne spominjam docela veselo — tudi neprijazno mnenje imam o njih in jih skoraj ne želim srečati — človekova naklonjenost je pač omejena s časom in prostorom, zato ne morem imeti z vsemi, ki jih poznam, prijaznega odnosa — zato nekdanjim učencem ne zamerim, če ugotovim, da se mi v loku umaknejo — niso zato že slabi — razmišljam o vzrokih umikanja — mnogo jih je, mnogo je čudnega v ljudeh in ob njih — tisti, ki šolanje nadaljujejo, se hitro odtujijo — tam se seznanijo pač z novimi profesorji — vsak od njih ima svoja čudaštva, svoje posebnosti in dijaki se morajo skoraj veliko z njimi ukvarjati, da jih prav obravnavajo — mnogo pa jih tudi sprašujejo, kdo te je pa učil v osnovni šoli, in potem pravijo, aha, nič se ne čudim, da nič ne znaš, če imate doma krave, se raje njim posveti — med nami je mnogo prezirljivih besed in pripomb — drug pred drugim se delamo pametne in nadpametne, različno drug drugega kontroliramo in smešimo — na strokovnih izpitih srednješolski profesorji kontrolirajo, kaj so nas naučili na fakultetah — mnogo je nezaupanja — v očeh enih so drugi idioti, v očeh drugih so prvi neživljenjski posebneži — veliko je vsega na vseh šolah — Marija se je ločila — leta in leta sva stanovala v majhni sobi, ob naju pa je bila velika pisarna — v njej so enkrat mesečno uradovali — neko noč sem vzel kramp in prebil steno ter se vselil — prišli so in nama vse zmetali na cesto — dejali so nama, da bo že prišel čas, ko bova dobila prostor — jaz pa sem rekel, toliko prostora in vendar sva brez prostora — ko se je vpletel kolega, sem se večkrat napil — mislil sem, da s tem rešujem čas in prostor.

Spet je naslonil glavo na kolena in pomolčal. V bližnjem zvoniku je udarila ura, po hodniku so šli drsajoči koraki. Dejal sem mu, da se bo vse uredilo na lepše, ko se bo vrnil spet med nas, a na besede se ni odzval. S pogledom sem šel po sobi in se zaustavil na sliki, verjetno tu naslikani. Otroci, mnogo otrok je bilo na njej. Nisem opazil, kdaj je dvignil glavo. Zdrznil sem se, ko sem ga zaslišal.

— Otroci so — jaz sem jih naslikal — dobri in pošteni otroci — ko jih mi izpustimo iz rok, so skoraj vsi pošteni — potem se skvarijo — ugotovil sem — takole pridem v trgovino in vprašam vajenca, bivšega učenca, če imajo skodelice za kavo — šele nekaj tednov je na praksi — reče mi, da jih imajo in prinese mi jih na prodajalno mizo — vprašam ga, če so dobre — za prve mi reče, da hitro popokajo, druge so površno izdelane, tretje so nestabilne, četrte imajo napako — odsvetuje mi nakup in vesel sem njegove poštenosti — ko čez leto spet pridem, je vse, kar imajo v trgovini, odlična roba — naučili so ga lagati in ni mi prav — pridem tudi v lokal in vprašam novega vajenca, če imajo dobro vino — pove mi, da imajo neko čorbo, ki je komaj pitna, golaž da je predvčerajšnji, mi zaupa, in jaz odidem — čez leto dni je vino iz soda pristna kapljica z Bizeljskega, golaž pa povsem svež — in tudi odidem — prostor in čas sta ga že skvarila — pa mnogo govorijo o nas, da vzgajamo, da zanemarjamo idejno vzgojo — precej napeto se o tem govori — menda smo nad gospodarstvom že obupali, zato ne maramo govoriti več o njem, diskusija pa po obveznem referatu mora biti, sicer seja ni seja, plenum ni plenum, sestanek ni sestanek, konferenca ni konferenca — ali vzgajanje poštenih ljudi res ni nič — o marksizmu in samoupravljanju jim pa res ne moremo v osnovni šoli vsi na dolgo in široko razkladati — niti odrasli se z njima ne marajo veliko ukvarjati, ali pa ju obračajo sebi v korist. —

Vstal je, si nataknil copate in se približal sliki na steni. S prstom je potoval od obraza do obraza in mrmral: prostor in čas vas bosta spremenila — prostor in čas vas bosta spremenila, otroci moji — zmaj z dvema glavama — moram najti obema vrat — to so učenci moje Marije — jaz sem jih naslikal — tu mnogo slikamo — pijače mi pa ne dajo — čisto na koncu sem menda že bil — ob vinu sem prisluškoval, kaj so se fantje pogovarjali o Mariji — mnogo so se pogovarjali — kolega jo je pustil in odpotoval — po ločitvi sem izgubil še tisti prostor — spal sem po kozolcih in nekoč sem enega po nesreči zažgal — z mastnimi naslovi je pisalo, da je profesor zažgal kozolec — dvignil se je zmaj z dvema glavama — ne, ne, takrat je imel še sedem glav.

Vrnil se je na posteljo, zavzel je prvotni položaj, samo da je noge še bolj spodvil. Dotaknil sem se njegovih rok in mu rekel, da bom še drugič prišel. Tiho sem na mizo zložil razne malenkosti in še bolj tiho odšel.

Na hodniku sem dohitel zdravnico. Povprašal sem jo, kako napreduje zdravljenje mojega znanca. Da gre na bolje, mi je odvrnila. Pospremila me je do velikih vhodnih vrat in dejala, da ji moj znanec včasih pripoveduje stvari, ki bi jih morali vedeti vsi, ki niso samo njegove. Na zdravljenju da imajo še mnogo zelo hujših primerov, mi je zatrdila. Veste, današnji čas! Sprašujem se, kako naj živijo za naše pojme normalno vsi, ki so slučajno vrženi v ta razburkani čas in prostor...

Težka vrata so se zaprla za mano. Ptice so se zbirale v jate. Otroci so na travniku spuščali v zrak velikega papirnatega zmaja in veselo vriskali. Veter ga je dvignil visoko v prostor. Uživali so svoj čas.

Za prvim ovinkom sem srečal mrliški voz. Voznik je imel dolge brke...

DIAFILMI

Preglejte svoje zbirke diafilmov in jih dopolnite z novejšimi diafilmi:

ZGODOVINA:

Slovenski spomeniki NOB — Razvoj ljudske oblasti v Sloveniji od vstaje do prve ustave — Zveza komunistov — Dubrovnik — Arabska osvajanja — Mednarodno delavsko gibanje (3 deli)

UMETNOST:

Renesansa, 1. del — Slikarstvo 20. stol. (2 dela, tekst v tisku)

ZEMLJEPIS:

Naravni rastlinski pasovi — Mehika — Brazilija — Atlaške dežele — Češkoslovaška — Dalmacija — Dolenjska, 1. del

BIOLOGIJA:

Človeško telo — koža in čutila — Človeško telo — živčevje

SPOZNAVANJE NARAVE:

Gozdovi — Znanost mladini — Zima, 1. in 2. del (tekst v tisku)

ŠPORT:

Olimpijske igre moderne dobe (2 dela)

TEHNIČNA VZGOJA:

Barvna fotografija — Osvajanje vesolja (2 dela)

TEMELJI SOCIALISTIČNE MORALE:

Prva pomoč (2 dela) — Preprečujmo nesreče (tekst v tisku)

RISANKE:

Pokonci izpod korenin

Naročilnice pošljite na naslov:

SAVA FILM, Ljubljana, Grošljeva 4

Cena barvastega diafilma je še vedno samo 22.— din, črnobelega pa 13.— din.

Aktivne metode in vódene vaje

(Nadaljevanje s 6. strani)

njihove izsledke, ugotovi značilnosti dobljenih likov in definira: kvadrat, pravokotnik, romb, romboid, trapez, deltoid...

Taka ura je plodovita. Učenci vneto rešujejo dano nalogo in na koncu vaje so veseli, da so samostojno odkrili različne vrste četverokotnikov in njihove glavne lastnosti.

2. Po šolski uri, pri kateri je bila na programu razlaga kvadrata binoma, je ura vódenih vaj — utrjevanje in preverjanje znanja. Profesor napiše na tablo 4 binome, ki jih je treba kvadrirati. Binomi niso enostavni, v njih nastopajo ulomki in različni predznaki. Profesor hodi od učenca do učenca in preverja njihove rezultate. Tisti, ki nalogo tako pravilno rešijo, dobe dva »plusa«. (Pluse beleži v pripravljeno razpredelnico eden od dijakov, ki mu je profesor poveril to nalogo.) Ostale, ki niso pravilno rešili naloge, profesor opozori na napake, nato pa jim da še enkrat možnost, da napake popravijo. Kdor zdaj nalogo prav reši, dobi en »plus«, kdor pa tudi zdaj ne uspe, ne dobi nič.

Ob koncu meseca profesor sešteje vse »pluse« in to da po dogovorjenem ključu oceno, ki je prav gotovo objektivna.

Tudi tu vidimo bistvo aktivne metode: profesor ne pokliče dijaka k tabli, kjer bi se sam z njim ukvarjal, drugi pa bi se med tem dolgočasili, ampak morajo vsi istočasno računati. Na ta način so vsi prisiljeni intenzivno delati, to pa je najboljša pot do uspeha.

Kajpada takšne vaje zahtevajo od učitelja zelo veliko napora. Imeti mora mnogo potrpljenja, biti mora ves čas pozoren na vse strani, po potrebi se mora znati za dalj časa posvetiti enemu učencu, ne da bi pri tem zanemaril ostale; ne sme prekinjati učencev pri njihovem iskanju, ampak jih mora prepustiti njihovemu lastnemu poletu in le po potrebi intervenirati; in končno mora koristno uporabiti tudi napake, ki jih delajo.

Zato pa se razredi pri vódenih vajah obvezno dele na polovico, tako da jih ni v razredu nikoli več kot 15. Pri večjem številu učencev je takšno intenzivno delo nemogoče.

Vódene vaje so bile v začetku ustanovljene predvsem za nižje srednje šole (naša višja osnovna šola!), in to za vse predmete, v zadnjem času pa so jih zaradi njihovih pozitivnih rezultatov vpeljali v vse srednje šole.

Tudi pri nas se v zadnjem času vse bolj polaga važnost na vzgojno poslanstvo osnovne in srednje šole. Šola ni in ne sme biti ostanek srednjeveške inkvizicije, ki bi samo čakala, kdaj bo učenec napravil napako, ampak mora uporabiti vsa sredstva, da do napake ne pride. Tu pa igrajo važno vlogo aktivne metode dela. Ob čim širši uporabi teh metod bi izgubili ostrino tudi problemi okrog javnega ocenjevanja ter okrog razveljavitve nalog, pri katerih je nad 33 % negativnih ocen, zakaj do takih problemov praktično ne bi prišlo.

Franc Kvaternik

MILANU JEREBU — IN MEMORIAM

Imeli smo ljudi — v poljani cvet,
imeli smo jih — vrhu gore hrast.
O. Župančič

Veličino osebnosti pokojnika presojamo z razsežnostjo odmeva, ki jo povzroči novica o njegovi smrti. To, čemur smo bili pred kratkim priča, pa nas znova utrjuje v spoznanju, da smo s tem, ko je prenehalo biti plemenito srce odličnega pedagoga ter neutrudnega kulturnega delavca Milana Jereba, izgubili nadvse dragocenega človeka, bogato osebnost in nenadkriljiv vzor vsem mlajšim

učiteljskim generacijam, ki mu že sledijo in ki mu bodo še sledile.

Rojen 26. avgusta 1900 kot sin šolskega upravitelja in komponista je že v zgodnji mladosti občutil številne krivice, ki jim je bil vsled tedanje raznarodovalne politike izpostavljen slovenski življ na Primorskem. Zvest družinski tradiciji se je tudi sam odločil za učiteljski poklic. Ko je v Ljubljani kot 19-leten fant maturiral, je sredi ljudstva, ki mu je bil globoko vdan, in z njim vztrajal v številnih težkih urah, katere je prinašal s seboj strupen veter neugodnih političnih konstelacij po končani I. svetovni vojni ter izbruh in potek II. svetovne vojne. Kmalu spoznan za naprednega učitelja in neomajnega rodoljuba je bil od leta 1919 do zloma Gentilijeve reforme iz političnih razlogov pogosto premeščen ter je učil na številnih šolah na Primorskem. Po izselitvi v Jugoslavijo leta 1926 je do vdora okupatorja učil nekaj časa v Beli Krajini, tedanjem Rajhenburgu (Brestanici) in v Savinjski dolini. Trn v peti nemškemu okupatorju, ki je mrzil vse, kar je bilo zavedno slovenskega ter naprednega, se je nedolgo po zlomu stare kraljevine znašel v zloglasnih celjskih zaporih, odkoder so ga izselili v Srbijo. Ko se mu je naslednje leto posrečilo vrniti k svoji družini v Ljubljano, se je tu takoj vključil v ilegalno delo ter storil mnogo dobrega s tem, da je ilegalcem živečim v okupiranem mestu nabavljal osebne in živilske izkaznice. Takoj po osvoboditvi se je med prvimi zopet vrnil na Primorsko, kjer je nadaljeval s plodno učiteljsko dejavnostjo, dokler ni bil leta 1960 upokojen. Toda tudi poslej ni miroval. Navajen, da se je poleg rednega dela na šoli desetletja razdajal, kjerkoli je bilo to potrebno, se je poslej s poglobljeno zavzetostjo posvetil urejanju lista za mladino »Galebu«, katerega uredništvo je prevzel že v šolskem letu 1956—1957 ter ga poslej sam nadvse uspešno urejeval polnih dvanajst let. Nevarno obolelemu na srcu je smrt pretrgala nit življenja prav na dan, ko se je najbolje počutil. Na sprehodu s svojimi tržaškimi prijatelji je v ponedeljek, 17. t. l. omahnil v njihovo naročje in izdihnil.

Odveč bi bilo pričakovati, da bi lahko v tako kratkem času tudi samo okvirno prikazali dolgoletno, neutrudno in z vsestranskim delom napolnjeno dejavnost tega izrednega moža. Zvest življenjskemu načelu svojega primorskega rojaka pesnika Simona Gregorčiča, da »dolžan ni samo, kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan,« je pokojni učitelj Milan Jereb z vso svojo široko osebnostjo polnovredno stal povsod tam, kjer je to bilo potrebno, bodisi, da je šlo za organiziranje in vodenje raznih izobraževalnih tečajev, bodisi za opravljanje tajniških poslov pri tej ali oni organizaciji, za vodenje gledališke družine, za uredniško delo itd. Ko smo neposredno po njegovi nepričakovani smrti stopili v njegovo delovno sobo, smo na mizi zagledali zadnje zbrane prispevke za naslednjo številko tolikanj ljubljenega »Galeba«, katere izida pa žal ni več dočakal.

S smrtjo učitelja Milana Jereba, odličnega pedagoga, vsestranskega kulturnega delavca in neuklonljivega Slovenca, ki je vedno stopal vštric s svojim narodom in ljudstvom, za katerega je živel in se razdajal, smo izgubili dragocenega, enkratnega človeka. Do kraja izpolnjujoč svoje plemenito poslanstvo prosvetnega delavca je zrasel v blagi toda klen značaj, ki ga njegovi premočrtni poti ni moglo nič prizadeti ali omajati. Naj mu bo lahka slovenska druga, katero je tako ljubil in slava njegovemu spominu!

VIATOR

ZGODBA O HVALEŽNIKU

V zadnjih letih se je med reflektanti za javna delovna mesta kakor plevel razrasla manira, ki že davno zasluži, da bi jo začeli »obsevati«. Ob branju se sicer utegne temu ali onemu bralcu zakolcati, a nič zato; če bo zavoljo tega njih število v prihodnje manjše, se mi splača tvegati zamero...

Izberimo si samo enega izmed prenekaterih in mu zaradi tradicije dajmo spodobno ime, recimo Hvaležnik.

Ta naš Hvaležnik, slučajno šolnik..., je potem, ko je prebral razpis delovnih mest, sedel in napisal sedmero prošenj za sedmero sprejemljivih mest. Zakaj pa ne, če je to po veljavnih predpisih dovoljeno!... Vsako je podprl s tako krepkimi motivi in razlogi, da bi po njegovem mnenju skoraj nobena ne mogla propasti, posebno še, ker je matematik, a matematiki so še zmeraj dokaj redki in hudo iskani. (Od svoje strani naj pripomnim, da je vsako prošnjo opremil z zagotovilom najvestnejšega službovanja in z izrazi globoke in trajne HVALEŽNOSTI v upanja polnem pričakovanju ugodne rešitve...) Rekel si je: Ni vrag! in odposlal vseh sedem.

Zavedajoč se davno preizkušenega dejstva, da je papir pač papir..., je Hvaležnik osebno obiskal vseh sedmero direktorjev, se vsakemu kar se da sugestivno priporočil, zanašajo. se na njegovo vplivnost, z »iskreno« izjavo, da bi bil sprejem na njegovem zavodu zanj, Hvaležnika, edina rešitev njegove nadaljnje eksistence in sploh... Od vsakega je odhajal z občutkom, da je bitka že dobljena in je vse skupaj le še stvar formalnega postopka. In res se ni motil! Kmalu je prejel obvestila vseh sedmerih šol, da je sprejet. Mož se je odločil za najugodnejšo in z njo podpisal sporazum o delovnem razmerju, na ostalih šest pa je pozabil kakor na lanski sneg. Pa ne mislite, da od nekakšne narkotične sreče nad uspehom, kar bi bilo prav pri mladem človeku vsaj malo razumljivo. Hvaležnik je preostalih šestoro obvestil zavrgel natanko tako kakor kadilec vžigalico, ko si je bil prižgal zaželeno cigareto. Misel na to, da je zavoljo njegove silovite podjetnosti šestero šol zavrnilo vrsto drugih prosilcev, ki so bili v svojih prošnjah manj darežljivi z zagotovili vestnosti in trajne HVALEŽNOSTI, mu je tuja kakor smrt. Po predpisih bi sicer moral napisati šestero obvestil, da mora sprejem žal... »hvaležno« odkloniti —, toda za to zdaj nima ne časa ne moči, ko pa se je siromak prej toliko namučil...

Da je izigral šestero direktorjev in pustil na cedilu šestero šol, to zanj ne pomeni nič. On je vendar uspel!

Ta naš Hvaležnik je samo eden izmed mnogih. Brez utrujajočega iskanja bi jih kmalu nabrali čedno armado na vseh področjih dejavnosti.

Človeku, ki resno premišljuje o tej razvadi v naši družbi, se naslov sam od sebe pretvarja v parafrazirano obliko, ki bi danes zapisana, čeprav resnična, zvenela kot počen lonec: EGOISTIČNA BREZVESTNOST. **Janez Lampič**

Dijaški dom v Bovcu pomaga mnogim šolarjem

Dijakom nižje gimnazije v Bovcu so namenili leta 1947 tudi dijaški dom. Le-ta je bil sprva na robu mesta, leta 1952 pa so ga premestili na trg v mestnem središču. Prostore zanj so preuredili iz nekdanjega gostinskega lokala.

Na Tolminskem je mnogo šol opuščenih, ker je v nekaterih krajih premalo otrok. Ker je popolna osemletka največkrat zelo oddaljena, morajo otroci iz oddaljenih vasi stanovati v domu. V osemletno osnovno šolo v Bovcu se vozijo otroci z avtobusom (v višje razrede) iz Srpenice, Žage in Čezsoškega loga, iz Plužen, Koritnice in Čezsoče pa jo obiskujejo peš. V bovškem domu stanujejo učenci iz Strmca, Loga pod Mangartom, Bavšce, Soče, Trente in Lepene, pa tudi iz krajev, ki ne sodijo v območje osemletke: Robedišče, Livek, Sedlo, Podmelca, Kobarid, Most na Soči, Sežana, Idrija. V domu je sedaj 60 otrok, kar je nekaj nad domsko zmogljivostjo (45).

Med počitnicami je bovški dom na voljo kolonijam, »najemnino« pa porabijo za investicije. V domu so poleg učilnice tudi prostori za rekreacijo, skratka: dijaški dom v Bovcu je mnogim domačim, predvsem pa oddaljenim otrokom prijetno bivališče, ki jim omogoča obvezno šolanje.

S. S.

Vprašanja in odgovori

VPRAŠANJE:

Učitelji praktičnega pouka iz Raven navajajo, da predvideva osnutek sklepa o financiranju srednjih šol za učitelje praktičnega pouka 28 ur tedensko, da se pri učni uri, ki traja 60 minut, odmor šteje v uro. Pri učni obveznosti 28 ur se z odmori dvigne obveznost (6 × 30 minut) na 31 ur.

Za učence poklicnih šol je predpisana počitniška praksa, to pa izvajajo v šolskih delavnicah. Ni jasno, kako dolgo traja praksa oziroma kdaj se konča šolsko leto. Ali se učna obveznost v počitnicah poveča ali ostane enaka?

ODGOVOR:

Osnutek sklepa o financiranju srednjih šol povzema določila 45. člena zakona o srednjih šolah, po katerih znaša učna obveznost učiteljev praktičnega pouka tedensko 28 ur, kakor tudi določilo 46. člena citiranega zakona, da traja učna ura praktičnega pouka v šolskih delavnicah itd. 60 minut. Pač pa je vprašljivo določilo osnutka, da se dnevni odmor 30 minut šteje v učno uro, saj bi potem učna ura ne znašala 60 minut, temveč manj, kar pa ni skladno z določili zakona. Dnevna učna obveznost znaša poprečno ob 28 urni tedenski učni obveznosti 4 do 5 ur in se verjetno odmor ne šteje v učne ure, temveč le kot čas prebit na delu in torej velja le za učitelje, ne pa tudi za učence. Od skupnega delovnega časa učiteljev praktičnega pouka 42 ur tedensko torej odpade 28 ur na učno obveznost, 3 ure na odmore med delom, kar znese 31 ur tedensko, preostanek 11 ur pa odpade na priprave in drugo delo v okviru delovne obveznosti.

Učna obveznost se med počitniško prakso, ki je predpisana za učence poklicnih šol, ne more povečati, če ni ustreznega določila v statutu šole glede najvišje učne obremenitve učiteljev (45. člen zakona o srednjih šolah). Šolsko leto se začne 1. septembra in se konča 31. avgusta po določilih 15. člena citiranega zakona.

Glede počitniške prakse pa mislim, da mora šola urediti to prakso tako, da učna obveznost učiteljev praktičnega pouka ne bo povečana oziroma v daljši dobi ne bo presegala poprečne učne obveznosti 28 ur tedensko.

VPRAŠANJE:

T. P. navaja, da je v službi že osem let in je vsa leta poučeval četrti razred. Ker pa nima ustrezne pedagoške izobrazbe (ima le končano srednjo kmetijsko šolo), je dobil rok, da si mora izobrazbo pridobiti do začetka letošnjega šolskega leta. Ker si izobrazbe še ni pridobil, ga je šola letos ponovno sprejela na delo. Sprašuje:

1. ali ga lahko sprejmejo na delo za učitelja 4. razreda,

2. ali za njega, ki nima pedagoške izobrazbe, tudi velja rok do konca leta 1972 za pridobitev izobrazbe.

ODGOVOR:

Ne glede na to, da nimate pedagoške izobrazbe in da študirate na PA, kjer ste opravili že več izpitov, velja za vas, da ste v delovnem razmerju za nedoločen čas in da morate do 28. 12. 1972 pridobiti pedagoško izobrazbo, pridobiti torej diplomo PA za razredni pouk. Do poteka zakonskega roka, tj. 28. 12. 1972 ste torej v rednem delovnem razmerju na delovnem mestu učitelja razrednega pouka in vas šola ne more pred tem rokom razrešiti, niti vam dajati krajših rokov za pridobitev zahtevane izobrazbe. Sicer pa si glede tega vprašanja preberite tudi odgovor na vprašanje osnovne šole Homer, objavljen v eni prejšnjih številk.

Svet osnovne šole Beltinci

razpisuje prosto delovno mesto

— učitelja za matematiko-fiziko

za določen čas

Pogoj: predmetni učitelj ali učitelj

Nastop dela 1. 1. 1970.

Kandidati naj vložijo prošnje v 15 dneh po objavi razpisa.

PROSVETNI DELAVEC

List izdaja republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS. Izide štirinajstdnevno med šolskim letom.

Ureja uredniški odbor, odgovorni urednik Drago Ham.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6-II, telefon 815-585.

Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1, telefon 22-284.

Poštni predal: 855-VII.

Letna naročnina: 12 din za posameznike, za šole in druge ustanove 30 din.

Štev. tek. računa: 501-8-26-1.

Tiska ČZP Ljudska pravica.

Državna založba Slovenije

priporoča

naslednje publikacije, ki so nujno potrebne vsakemu učitelju pri njegovem delu:

Matematika:

Priročniki za učitelje:

	Cena din
1. Z. Omerza: ZAČETNO RAČUNANJE	8,60
2. J. Žabkar: POUK MATEMATIKE I.	2,10
3. J. Žabkar: POUK MATEMATIKE II.	2,40
4. J. Žabkar: POUK MATEMATIKE III.	7,20
5. J. Žabkar: POUK MATEMATIKE IV.	8,80
6. J. Žabkar: POUK MATEMATIKE V.	7,20

Knjige in računski listki za učence:

1. Kostič: MED IGRO IN MATEMATIKO	8,60
2. RAČUNSKI LISTKI ZA 7. RAZRED	7,—
3. RAČUNSKI LISTKI ZA 7. RAZRED	10,—
4. Lenarčič: RAČUNSKI LISTKI VII (krog)	8,40
5. Pirnat: RAČUNSKI LISTKI VII (Pitagorov izrek)	11,60
6. Doganoc: RAČUNSKI LISTKI ZA 8. RAZR.	35,40

Zgodovina:

1. Demarin: POUK ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI	16,—
2. Zgonik: ZGODOVINA V SODOBNI ŠOLI	40,—

Biologija, kemija:

1. Uratarič: PRIRODNA ZEMLJIŠČA IN ŽIVALI	8,—
2. Dobovišek: SPREHOD PO KEMIJI	15,—

Tehnični pouk:

1. Kunst: OPREMA IN UČILA V OBVEZNI ŠOLI	12,80
2. Bezdanov: PRISPEVEK K METODIKI TEHNIČNE VZGOJE	12,—

Knjige dobite v vseh knjigarnah, naročila sprejema tudi uprava

DRŽAVNE ZALOŽBE SLOVENIJE

Ljubljana, Mestni trg 26